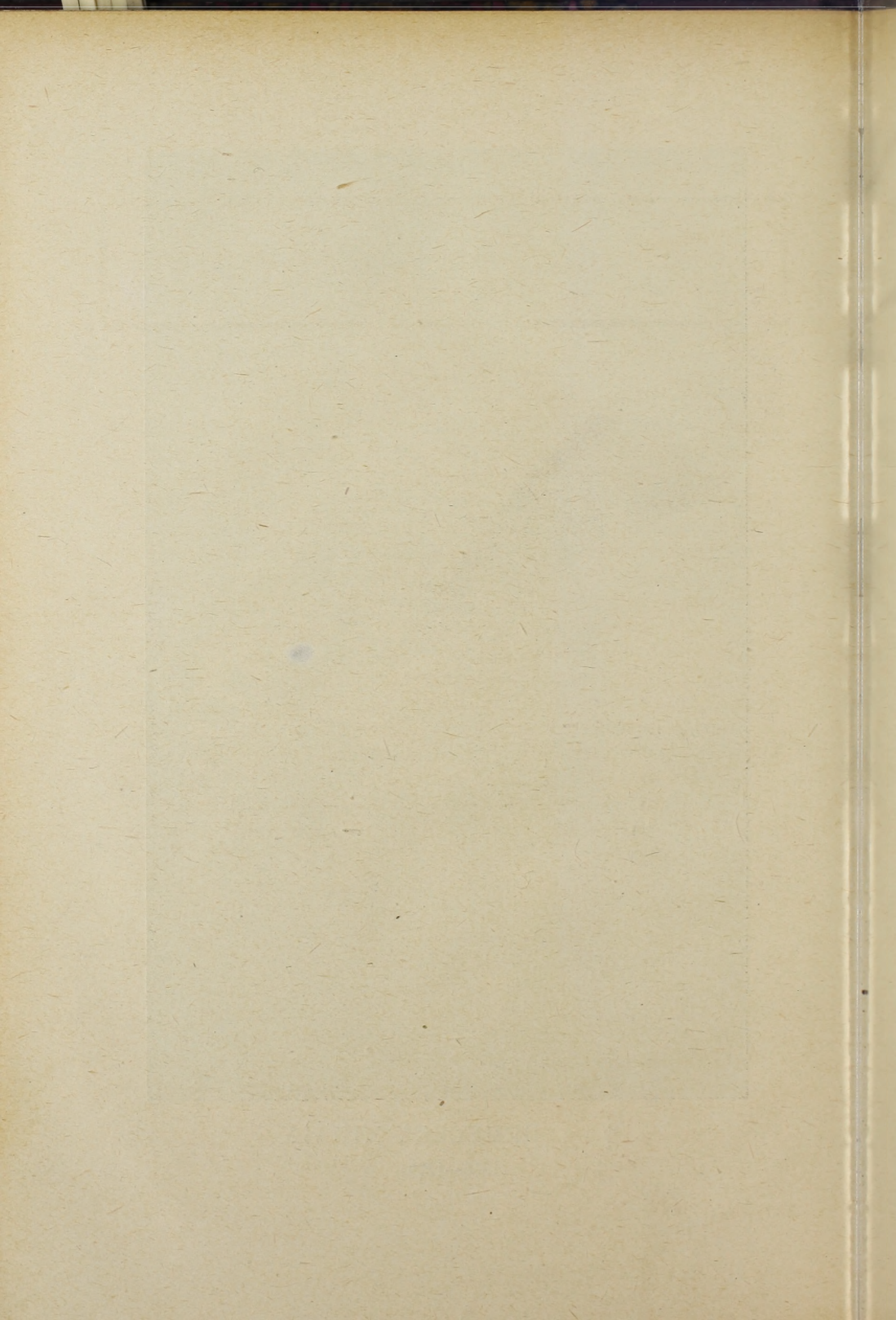

† DR. DEMECZKY MIHÁLY
(1855—1920).

DR. DEMECZKY MIHÁLY EMLÉKEZETE 1855—1920.

IRTA: CSUDÁKY BERTALAN.

A magyar tanügy dolgos tábora s a lelkes magyar ifjúság ismét egy frissen hantolt sír mellett zokoghatta el újabb nagy veszteségét és mélységes fájdalmának igaz könnyeit. Egy harcos ütemekbe foglalt élet, bánatot elsőhajtó hideg enyészetté fakult. Az elmulás szomorú helyén, hová csak elhalkulva érkezik a küzdelmes élet moraja, sok-sok szunnyadó érzés bomlik át a valóságba, de a bensőséges rezdülésekből az adott keretben, csak nagyon szerény koszorút fonhatunk nagy halottunknak, Demeczky Mihály emlékének.

A teljes kép maradandó rajzát és gazdag tartalmát, bizonyára melegen dobbanó szívvel, meghozza számára majd egy boldogabb kor boldogabb napja. Mi, a forró bizakodás mécsesénél virrasztók, addig is, míg valóra válik értékes életének részletező visszaemlékezése, baráti szeretettel legalább azt jegyezzük fel róla, ami állandó aktivitásra temett egyéniségének s tartalmas pályafutásának leglényegesebb elementumai közé tartozott. Áldozatos szeretettel dolgozott nemzete javára és sohasem takarózott a farizeus-kultúra megtévesztő rongyaival. Megilleti a legnagyobb hála, megilleti a legmélyebb kegyelet.

I.

A kies fekvésű *bernáthfalvai* magyar nemesi kurián egykor gondtalan, vendégszerető, magyar úri élet zajlott. A stílusos berendezésű, boltozatos termekben a kuria népszerű gazdája szépen elgondolt életet élt családjával s jellegzetesen szép harmoniában töltötte szabad idejét házatája jó embereivel. Ebben a nyugodalmas ritmusú, békességes tempójú világban született *Demeczky Mihály* 1855. május 5-én, nemes származású, katolikus szülőktől. A jómódú és eszményien szép élet azonban nem tartott sokáig. A ház gazdája korán költözött el az élők sorából s az anyára, a feleségre maradt birtok a kezelés fogyatékoságában rövid idő alatt elkallódott.

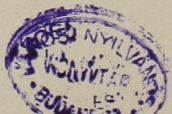
Ez a váratlan csapás szinte befejezetten döntő irányítást adott Demeczky Mihály életének. Izzó, hevülő öntudattal, merész elhatá-

rozással vág neki az életnek. Magával ragadja a jobb jövő vágyakozása, szívós akarata s tehetségének már akkor megnyilatkozó nagy lendülete. A kassai premontreiek gimnáziumába kerül s az első pillanattól lelki értékének fegyverével kiharcolja mindazt, amit a korán elvesztett szülői otthon nyújthatott volna. A fürge eszű kis diák szinte emberfölényes erővel dolgozik. Tanul, tanít, csodás gyorsasággal bogozza ki már akkor a legnehezebb számtani feladat eredményét, segítségére van tanulótársainak, elnyeri a legnagyobb ösztöndíjat, melyből korán elárvult otthonának is tud segítséget nyújtani. Fényes győzelemmel hagyja el a diákevek csataterét, zsebében az «*eximio modo*» eredményű érettségi bizonyítvánnyal, mely sok időn át lelkesítő példa gyanánt hangzott a premontrei gimnázium ősi falai között.

Az első pozitív nagy siker varázsos erővel ragadta magával a temperamentumos ifjút. Tartalmas lelki berendezésében új érzések, új elhatározások kelnek életre, melyek a magasabb érvényesülésre adnak impulzust. Életcélja már ekkor tiszta és zavartalan, mert kétségtelenül jelentkező lelki hajlandóságai szerint igazodik. «Már gyermekkoromban erős, belső vágyakozással barátkoztam a számokkal, nem rombolhattam tehát szét ezt a mélyen gyökerező barátságot», mondja önmagáról egyik naplójegyzésében. Igen szegényes anyagi, de annál nagyobb szellemi podgyással a tudomány tiszta imádatáért útnak indul. Pestre jön, tanári pályára lép és még fokozottabb lelkesedéssel mélyed el a matematikai és fizikai tudományágakba. Kitüntetéssel teszi le összes vizsgálatait, «*summa cum laude*» eredménnyel a matematikai doktorátust s ezután a közoktatásügyi kormány költségén három évet tölt a külföldi egyetemeken. Berlinben, Jénában, Párisban, Cambridgeban és Oxfordban a legnevesebb tudósokat hallgatja s mindenünnen elismerő hangú bizonyítványokkal tér vissza hazájába.

A páratlan alaposágú fiatal tanár a nagyváradi állami főreáliskolánál kezdi meg működését, majd a miskolci kath. főgimnáziumhoz kerül s amikor az első tudományos értekezése napvilágot lát, Trefort Ágost kultuszminister Pestre rendeli s az V. ker. főgimnáziumnál rendes tanári minőségben véglegesíti. Az izig-vérig modern, európai műveltségű tanár neve gyorsan vált ismeretessé. Eötvös Lőránt báró az egyetem plénuma előtt hangsúlyozza Demeczky Mihály alapos matematikai képzettségét, amely ismét erős produktivitásra serkenti a fiatal tudóst.

Megformulazza, alkalmas rendszerbe önti a középiskolai matematikai tanításnak új módszerét s amikor 1892-ben rendes tanára lesz a *tanárképzőintézet*i főgimnáziumnak, újabb tapasztalatokkal bővítve végleges formában állandóvá teszi azt. Ezután gyors egymásutánban következnek *methodikai* és *matematikai* tudományos

értekezései magyar, német és francia nyelven. Tudományos és tanügyi működésének magasabbrendű kialakulása az elismerés újabb sikereit hozza magával. 1893-ban magántanári képesítést nyert, 1895-ben pedig a m. kir. Ferenc József nevelőintézet és a II. ker. budai kath. főgimnázium vezetésével bízott meg. Változatos pályafutásának ezzel egy új és tanügyi eseményekben gazdag korszaka veszi kezdetét.

II.

A finomultabb nevelésnek nehéz és fáradságos mesterségébe csak igen kevesen mélyedtek el az ő korában annyira és még kevesebben jutottak el olyan eszményi magaslathoz, ahová szinte a természetből predestinálnak mondhatjuk őt, mint tanító- és nevelőmestert egyaránt. Gondolkodása merőben más utakon járt, mint a régi pedagógusoké. Színes, mozgalmas, francia könnyedségű felfogást hozott magával a művelt nyugatról, ahol maga is dicsőséget, nimbuszt szerzett tudományos működésével nevének és a magyar tudományos világ megbecsülésének. Lelke simára csiszolt atomokból állott. Ott finomult nemessé a dicsőséges Sorbonne falai között, a tudásban izmossá tették a legnevesebb egyetemek tudósai, művészi ízlését, humanisztikus kvalitásait pedig Olaszország halhatatlan nevű műtörténeti alkotásainak sűrű szemléletéből merítette. A kulturkontinens szomjas kutatója nem nyugodott, míg el nem jutott olyan európai látókörhöz, mely felé izzó temperamentuma s a tanulás hajlandósága már ifjú korában bámulatraméltó energiával hajtotta. Szinte művészi színvonalon állott mint pedagógus és mint társadalmi ember egyaránt.

Amikor hazajön külföldi útjáról, itthon is arra az európai látókörre vágyakozik. Szabad szárnyaláshoz szokott lelke sok esetben nem tudta elviselni a hivatal paragrafusait s mint mondani szokás: az utólagos jóváhagyás reményében, ha jónak látta, magasabb fórumok megkérdése nélkül intézkedett. Ő a maga különleges pedagógiai módszerével nevelte az ifjúságot s ha voltak intézkedéseiben túlhajtások, senkisémmé vallotta azoknak kárát, mert a kárnak látszó kárból is mindig kisugárzott a hazafias érzés melegsége, a királyért, a hazáért való forró rajongás, a tenniakarás serkentő ereje, mely az ezeresztendős nagy Magyarország egyetlen evangéliuma. Demeczky mindenkor finoman kiművelt intellektuell lelkeket adott át az életnek, a magyar hazának. Izig-vérig harcos királyhű magyar ember volt, aki nem tudta elképzelni a közéletet, a kultúrát magyar tartalom nélkül. *Apponyi* közismert mondása illik rá és egész működésére, amely így hangzik: «A különböző nemzeti kultúrák együtt harmonikus egészet adnak a művelt kontinensen». Ezt a harmóniát kereste Demeczky a mi nemzetünk részéről, hogy kulturálatlanság-

gal ne bontsuk meg a többiek harmoniáját. Ezért nem akart ő lemaradni egy pillanatra sem a haladás gyorsan iramló szekeréről. Még mindig ott tartunk, mondotta sokszor tréfálkozva, ahol Montenegró udvartartása: «A fejedelem névnapjára kap az udvari kántor egy évben egyszer egy új bocskorbőrt, melyért aztán szájharmonikán elmuzsikálja a *Nikita*-himnuszt és ezzel lezárul egy egész esztendő kultur-tartalma».

Lelkesedéssel lázas entuziazmussal tett mindent. Ha beszélt, parázslott a szeme és beszédéből izzó szavak ritmusa csendült. Keménynek, sokszor deszpotikusan keménynek látszott rendelkezéseiben, de a keménység alól egy szempillantásnyi idő múltán mindenki kiérezhette a lírai szív lágyságát, melegségét, rosszakarat nem talált szállást az ő lelkében soha. Egyéniségében volt valami rendkívül vonzó vonás s még a legenergikusabb hanghordozásából is kiértzett az európai finomultság nemessége. Szelid, csiszolt humora gyakran csillant fel a terített asztalnál. Szerette az ízléses tréfát, az elmés, soha nem sértő évelődést és undorral fordult el az alantas színvonalú borgőzös kádenciáktól. Mintha a történelmi neveségű *Estei-ház* műpártoló, esztetikai hagyományaiban nevelkedett volna, annyira kedvelője és művelője volt a magasabbrendű ízlésnek, a szépnek és művészinek. Mindenkor *grand seigneur* tudott lenni s az is maradt élete utolsó pillanatáig.

III.

Meleg, dicsérő szavak, mesteri egymásmellettsége még nem jelenti az elismerést, az igazi arcképet és nem dokumentálja a pozitív értéket. Nagyobb vonásokban elmondjuk a tényeket, melyek reális tartalmukkal igazolni fogják, hogy Demeczky Mihály, mint a Ferencz József nevelő-intézet és a főgimnázium vezetője, egy decenniumon át milyen értékes szolgálatot tett a magyar tanügynek, a magyar nemzeti kultúrának. Az intézeti élet irányításában első pillanattól kezdve teljesen új neveléstani erőforrásokat nyitott meg az ifjúság kulturális haladása érdekében. Nem mondjuk ki róla, hogy egyetemesen érvényes pedagógiai tantételeket alkotott, de őszintén hangsúlyozhatjuk, hogy erős nemzeti és vallásos irányba terelte az ifjúság nevelését és színvonalas társadalmi tónust honosított meg az érintkezésben. Ez szerezte meg az intézetnek azt a preztizst, melynek nyomán mindenkori elismerő hangon szólottak rólunk s amely tradíció gyanánt még ma is harmóniába koncentráló vonása a vezetésnek.

Erősen küzdött főleg a pornografikus irodalom ellen, ami nem csekély feladat volt akkor, amidőn a vallásos és hazafias tárgyú dolgokat valami sajátosan megrögzött cinizmussal kezelték nálunk. Rinaldo-Rinaldini, Nick Carter, Buffalo-Bill és más izgalmas tárgyú

detektivreányekkel, gyanús nyomtatványokkal mételyezték az itélet-nélküli, vékony műveltségű rétegeket s főleg az éretlen ifjúságot. Kellő időben vette észre, hogy a pornografikus művek borzalmas történetei a fiatal lélek számára mérgező csöppek, melyek túlzgatják a képzelőtehetséget s lelki és fizikai gyötrelmekbe kergetik az ifjúság szervezetét. Erős kézzel, szinte szuverenitással irányította az ifjúságnak a szertelenségekre hajló fantáziáját. Beidegezte a magasabb értékű irodalmi művek szeretetét, a finomult irodalmi tisztesség megbecsülését.

Ezért alapította meg az intézeti ifjúság számára a gimnáziumi önképzőkörön kívül még a báró *Eötvös József* nevű önképzőkört. A fércművek által elsatnyított ifjúságot talpra kell állítani — hangsúlyozta nem egyszer hazafias irányú ünnepi beszédeiben. Kemény szavakkal üldözte a dekadenciát, a vallástalanságot, a destrukciót. Egész tanügyi energiáját, tehetségének minden megnyilatkozását, a legnagyobb önzetlenséggel és lelkesedéssel illesztette be az intézet fejlesztésének organizmusába.

A fejlődés, a haladás óriási perspektívái ingerlik lelkét. Az ő kormányzósága alatt alakultak ki a modern értelemben vett ifjúsági tornaünnepélyek és a különböző sportok művelése. A mi intézetünk volt az első az országban, ahol szakszerűen és intenzíve művelték az angol sportokat. «Ne legyetek fiaim olyanok, — mondotta az első atlétikai verseny ünnepélyes megnyitóján, — mint a sülyedő Róma *suburrai vulgusa*, amely pörkölt babot ropogatva cirkuszi játékokat követelt a felsőbbbségtől. Nem azért vannak és lesznek ezentúl atlétikai játékok, hogy csupán szórakoztatok, hanem, hogy kiedzódjete a haza védelmére és erős legyen a karotok a kardforгатására...»

Demeczky a magyar faj energiájának csodálatával volt eltelve. Igaz magyar lelke ezt akarta fejleszteni legelsősorban s főleg, hogy nemzeti műveltségünket mindenkor faji értelemben szolgáljuk. Emellett azonban nem hanyagolta el az általános műveltség fejlesztését, melynek érdekében minden kézenfekvő eszközt és lehetőséget felhasznált. Meghooztja az intézeti önképzőkör számára a legértékesebb francia, angol, német, olasz és magyar szépirodalmi és tudományos folyóiratokat, hogy az ifjúság lássa és olvassa, képbén és írásban, eredeti nyelven a világ haladásának főbb eseményeit. Irodalmi hajlandóságot ébresztett már azáltal, hogy az intézeti önképzőkör gyűlésein ő maga is gyakran szavalt angolul, franciául, németül és olaszul, hogy megkedveltesse az ifjúsággal a művelt nemzetek nyelvét, irodalmát és művészetét.

Számos intézkedése a művészi érzék intenzív fejlesztéséről tesz tanúságot. Az intézet társalgójának falait a művészietlen reprodukciók helyett ő népesítette be jónevű magyar művészek eredeti

alkotásaival. Művészi keretbe illesztett ünnepélyeket, eseményszámba menő hangversenyeket és színelőadásokat rendeztetett az ifjúsággal. A szokásos belső programmon kívül még művészi szaválásra, művészi ritmusú beszédre is képezte a növendékeket, melyre a Nemzeti Színház nagy művészt, Náday Ferencet nyerte meg, hogy a Coquelin értelmében való aktortól elsajátítsák a fellépés eleganciáját, a modorban, az előadásban, amilyen a magyar társadalomban eddig talán csak Náday tudott lenni. Demeczky mindenben kerülte a maradi, a rozsdás tanügyi nevezetességeket és különcöket, ő a modern nyugat tanügyi programját kultiválta.

Csaknem minden évben egy-egy tanulmányos kirándulásra, vagy hosszabb tanulmányútra küldi a növendékeket. Többször voltak Rómában, Nápolyban, beutazták Dalmáciát és Montenegrót, Erdélyt, a Magyar Felföldek történelmi nevezetességű helyeit. A földrajz és a nyelvtanulás előmozdítására az intézet kulturális felszerelését idegen nyelvű térképekkel és tanulmányos művekkel gyarapította. A nagy dimenziójú folyosók falait eredeti angol, francia, olasz, német és török térképekkel díszítette, hogy sétaközben is idegen nyelven olvasva eltanulhassák az idegen országok földrajzi nevezetességeit. Ő maga is mintegy hat idegen, művelt európai nyelv alapos ismerője és beszélője, széles látókört tudott adni az ifjúságnak s módjában volt tudása által a tanítás és haladás ellenőrzése is. Az idegen nyelvek gyakorlását bevonta az intézet által rendezett matinékba is, ahol többször francia, angol és német nyelven írt szindarabokat adtak elő a növendékek.

Művelője volt mindannak, ami a magasabb fejlettségű izlését gyarapította és jelentős mértékben járult hozzá az általános műveltség megszerzéséhez. Minden cselekedetéből kisugárzott az aktivitás készsége. Lelkesedni tudott minden értékesebb társadalmi, irodalmi, művészeti vagy jótékonyági mozgalomért s ezt a lelkesedését aztán intenzíve tudta átültetni az ifjúság lelkébe is. Egyébiránt a röviden szólás embere volt. Nem beszélt a végtelenbe vesző áradattal, hanem katonásan, talpraesett rövidséggel szólott mindenről. Ilyen modorban vezette az intézetet is s hivatalos működésében nem szerette a *Jules Lemaitre*-féle émelygősen bőbeszédű, mindignyájas udvaroncokat. Mindenkit igazságosan értékelt, felnőttest és gyermeket egyaránt. Hangoszávú reklámszócsövei nem voltak, ő a pozitív képesség, a tudomány, az európai látókör minden jellegzetes feltételével haladt a maga útján előre, jóllehet sokszor súlyos akadályokkal kellett viaskodnia.

Szüntelenül kereste a fejlődés új útjait, sokféle nemzeti erőt, nemzeti kultúrát figyelt meg és mivel gyakran szokatlanul merész gyorsasággal, mozgalmasabb vérmérséklettel akarta megfigyeléseit értékesíteni s megvalósítani — életében nem jutott el olyan meg-

becsüléshez, amely méltán megillette volna. «Napoleonnak számtalanszor szemére lobbantották ellenségei és jóbarátai egyaránt, hogy túlságosan sokat fürdik. Kortársai előtt ez volt a legnagyobb hibája, a legnagyobb emberi gyöngéje». Így járt Demeczky is, akinek tanügyi működésére szinte rágalvanizálták a névtelen ismerősök, hogy nagyúri és túlzottan előkelő és szenvedélyes pedagógiai szempontok vezetik. Ez volt az egyetlen nagy hibája, hogy pedagógiai tisztálkodásra mindig nagy gondot fordított. És mégis minden acsarkodás ellenére, ha külföldi látogatója akadt a magyar kulturális intézményeknek, sok időn át ez az intézet volt mindig a legelső állomás. Sűrűn jártak itt angolok, franciák, németek, oroszok, sőt még a távoli *Tokio* nevesebb pedagógusait is ide vezették, hogy tanúi legyenek a magyar tanügy modern fejlettségének.

Kormányzói tisztsége idején sok nagyszabású ünnepség zajlott le a hírnévhez jutott intézet falai között. A sok közül csak néhányat említünk fel, melyek kétségkívül emlékezetessé váltak azok számára, akik tanúi lehettek. Ilyen kiemelkedőbb dátumok pl.: A Bécsi Theresianum látogatása, Ő Felsége Ferenc József király arcképének leleplezése, a keresztény magyar királyság 900 éves fennállása emlékének megünneplése, Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulója, II. Rákóczi Ferenc dicső emlékének ünnepe, Deák Ferenc születésének 100-ik évfordulója és arcképének leleplezési ünnepe, Ő Felsége Ferencz József koronázásának 40-ik évfordulója, millenáris emlékünnepek és még sok más emlékezetesen szép és nagyszabású ünnep, melyeknek fényét gyakran emelték a politikai, a társadalmi élet kiválóságai, a tudomány, irodalom és művészet nagynevű reprezentatív egyéniségei.

«Egy híres zenészt kérdeztek meg egyszer, hogy milyen hangszeren játszik. A *zenekaron*, felelte közvetlen határozottsággal. Karnagy volt, aki maga nem játszott virtuozitással, de ismerte minden hangszer törvényeit, hatásait, eleven érzéssel birt harmóniájuk iránt s a zenei tábor élén mindenkor lelkesedést váltott ki a közönség szívéből.» Ilyen volt Demeczky működése a pedagógia terén. Éber, fürkésző tekintetével mindig résen volt, hogy meglássa, mit kell tennie holnap. Lelkes, sokoldalú karnagya a magyar tanügynek! Vannak, akik nagyszabású, elvont tudásművekkel szerzik meg maguknak és nemzetüknek az elismerést, a dicsőséget és vannak, akik összes működésük hatása által válnak hasznára a kultúrának. Demeczky hatása és munkássága él az intézményekben, él a tradíciókban, a közműveltség termékenyítő elevevényében. Nem halhatatlan alkotások jellemzik munkásságát, hanem az a folytonosan ösztönző hatás, mely növeli a tanítványok körét és mindenkor hálára kötelez.

Az irigység vészmadarai azonban gyakran vájkáltak tekintélyében és népszerűségében. A hazafias érzést és a katolicizmust forró

meggyőződéssel hirdető Demeczkyt sokszor megkísérelték letaszítani arról a polcról, a hová kizárólag tudása érdemeivel emelkedett. A nagy *mosaizmus* idején volt ez, amikor nyíltan csufolták a katolicizmust, amikor burkoltan már indulóban volt a magyarság rontása, amikor szégyen és bűn volt gyónni, a tanulótermekbe feszületet helyezni és hazafiasan érezni. Szinte példátlanul álló társadalmi eset, milyen erőszakos eszközökkel akarták elnémitani, nemes fémljelzésű munkájában legalább időre-órára lehetetlenné tenni. A napi híradás destruktív irányú nyomtatványai többször meghúzták feje fölött az elmulás, a letűnés lélekharangját — de mindhiába, a tehetség megmarad tehetségnek s a grand seigneur, grand seigneurnek. Demeczky különben elég nagy életbölcseelő volt ahhoz, hogy rátaláljon önmagára. Az örömpohárba gyakran vegyül ürem, s ez a konvenciósi igazság, amikor már kissé bizarrá tette helyzetét, izlésének supremáciájával félreállott, elnémitotta a vakondok munkáját és ismét dolgozni indult. Eltávozott. Új életet kezdett. Folytatta a tudós munkáját, egyetemi tanár lett.

Egy szép nagyszabású társadalmi ünnep keretében távozott az intézet éléről, anélkül azonban, hogy küszöbön álló távozása disszonáns hangot keltett volna. Artisztikusan szép búcsu. A fák és madarak napjának romantikusan szép megünneplése. Az utolsó intézeti nagy ünnepség, melyet művészno feleségével együtt rendezett az ifjúság számára. A virágok kultuszába, Tompa virágregéinek illusztrálásába művészettel elmélyedő Demeczkyne Wolf Irma poétikusan szép tanulmányt olvasott fel a fák és a madarak szeretetéről. Az intézet regényes fekvésű parkjában, ahol hatalmas lombkirályok állanak sorfalat a sokszázados budai bástya alatt, költői elképzeléssel zajlott le a fák és madarak ünnepe.

Illatos május volt. A virágok kelyhéből üde tavaszi erő, a természet nagy örömdiadala áramlott, amikor egy adott jelre Demeczkyne-Wolf Irma művésznő több madárkalitból szabaddá tette az énekes, szárnyas kis rabszolgákat. Ezzel a felejtethetlen szép, poétikus gesztussal vett stilusos búcsut Demeczky Mihály attól a helytől, ahol tizenkét éven át tökéletes tanügyi művészettel és lelkesedéssel hirdette a tudomány igéit, a vallás tiszteletét és a forró hazaszeretet szentséges erényét.

IV.

Stilszerű, harmonikus életre való törekvését Demeczky magával irányította továbbra is, pályafutásának harmadik időszakába, ahol azonban halkan, teljesen észrevétlenül élte életét és meggyőződését. Sokoldalú *brassaizmus*a a tudományos élet folytatására galvanizálta munkakedvét. A kultuszminisztériumba való berendeltetése idején rábízta az új egyetemek részletes munkarendjének kidolgozását.

A megszervezés körültekintő nagy programját befejezve hozzálát tudományos értekezéseinek rendezéséhez s nemsokára mint rendes egyetemi tanár, ezentúl kizárólag a matematikai tudomány művelésének szenteli minden idejét. Új működési területére is elkiséri az ifjúság nagy tisztelete és őszinte ragaszkodása. Vendégszerető házában sokszor látja vendégül hallgatóit, ahol nemcsak barátságos szimpozionok mélyítik a rokonszenvet és a megbecsülést, hanem tanulságos tudományos megbeszélések és élénk vitatkozások is nyernek értékes érvényesülést. Demeczkyben volt valami az *ibseni ember* pszichéjéből. Csupa vonatkozás, csupa bekapcsolódás, aki lázasan érdeklődik minden iránt. — Fizikai ereje ekkor azonban már hanyatlóban van. A lobogó életritmus fakulásnak indul, de még mindig lelkesedéssel megy utolsó külföldi útjára, a *párisi matematikai kongresszusra*, hogy személyes megfigyelője lehessen a modern matematikai oktatás haladásának.

Tudományos kutatásait, megfigyeléseit csak akkor vetette papírra, amikor már végleges megformulázásukhoz nyúlt. Bámulatraméltó éles memoriájából nem kallódik el semmi, amit fontosnak, amit értékesnek tart. Íróasztalán nincsenek költői szertelenségben feljegyzésre szánt emlékeztető papirszeletek. Legkomplikáltabb matematikai studiumait is állandóan fejből végezte. Sokszor mondotta, hogy nem híve a sok irka-firkának. Az embernek elvégre nem azért van feje, hogy csak a kalapját legyen hová elhelyeznie, hanem hogy minden fontos dolgát abba raktározza el és ne lopja idejét az írással.

Több időszakból álló pályafutásán * szakadatlanul megőrizte élénk fogékonyságát minden művelődési eszme és nemesebb törekvés iránt. Anyagi előnyeit szívesen áldozta fel a felsőbb érdekekért, harcosszívóssággal küzdött az igazságért s véleményének függetlenségét soha nem rendelte alá semmiféle excellenciás szemöldök tekintélyének. Hízélgésre nem görnyedő méltóság és csodálatosan fölényes

* Demeczky Mihály értékes tanügyi pályafutása három nagyobb időszakra tagozódik. Az első magában foglalja középiskolai tanári működését, második magasabbrendű neveléstani munkakörét és végül szoros értelemben vett tudományos működését. Társadalmi téren szerzett érdemeiért Ő Felsege az udvari tanácsosi címmel tüntette ki, katonai minőségben pedig őrnagyi rangfokozatot ért el. Tudományos munkálkodásáért, mely élete utolsó időszakában állandó hivatásává vált, tud. egyetemünkön rendes egyetemi tanári katedrát nyert. Demeczky mindig a legnagyobb lelkesedéssel dolgozott a matematikai tudomány fejlesztéséért. A külföldön is kellő méltánylásban részesült tudományos értekezései közül főleg a következők érdemelnek említést: A lineár egyenlet-rendszerek és a lineár congruencia rendszerek. A tetraeder mértana. Resolution des systèmes de

lelki öntudat jellemezte. «Sokszor mondotta, hogy nem kell és nem szabad rabszolgának lenni, csak meg kell tenni a kötelességet, melyet hivatásunk ránk ruház s akkor megtaláljuk a lelki egyensúlyunkat. És senki se dicsekedjék azzal, hogy dolgozik, mert a munka nemcsak egyéni ügy, hanem faji és hazafias kötelessége mindenkinek!»

Sajátos egyéni felfogásával, bár sok örvényt kavart fel maga körül, mégis egységes, szét nem hulló, munkáséletet élt, mely szinte indulati kitüzesedéssel, mindig a közérdek szolgálatában állott. A társadalmi körülmények sajátos csoportulásában Demeczky minden nagyarányú és európai színvonalon álló, ideálisan szép tanügyi munkásságáért mégsem élvezte azt a napsugaras elismerést, azt a kijáró konvencionális földi dicsőséget, amely megillette volna. Node találóan mondja *Prohászka*: «Hogyha a természet küzdőterén az ember, ez a véges és relativ erőrendszer nem is érvényesül mindig, de az Istenhez való viszonyában, lelkivilágában, mindig fölényes lehet és győzhet». Demeczky is bár nem diadalmaskodott teljesen az élet nagy harcában, jóllehet voltak sikerei is, most az élet tulsó partján, az idő nagyobb és zavartalanabb távlatából mérlegelve, végeredményben mégis csak ő a győztes. Az idők folyásán a tehetség átsillámlik minden emberi fondorkodáson és minden rosszakaratú mellőzésen, mert szenvedélyeket tompító, engesztelő és igazságos momentum a halál!

V.

Az élet friss impulzusai lassan elcsendesedtek. A nagy érzéforradalom máglyatüzei utolsó fellobbanásukhoz közeledtek. Demeczky Mihály fizikailag megtörve, súlyos betegségbe esett s a teljes magányosság remeteségébe halkult. Húsz hónapig tartó nagy szenvedése ellenére mégis minden iránt érdeklődött. Ereje azonban fokról-

congruences linéaires. (Comptes Rendus. Ezt az értekezést a francia tudományos akadémiában *Hermite* párisi egyetemi tanár mutatta be.) Sur la décomposition des fonctions algébriques de x à coefficients entiers et numériques en leurs facteurs irréductibles. (Cette Note fut présentée à la Société Mathématique de France.) Über das quadratische Reciprocitätsgesetz. (Präsentirt als Vorlesung im mathematischen Seminar in Berlin.) A racionalis gyökök elméletéhez. A felsőbbfokú congruenciák elméletéhez. (Magyar Tud. Akadémiában bemutatta dr. König Gyula. Ugyanaz német nyelven Berlinben is megjelent.) A racionalis egész számok oszthatóságairól. Sur la théorie des substitutions échangeables. (Comptes Rendus. Az értekezést a párisi tud. Akadémiában C. Jordan párisi egyetemi tanár mutatta be.) Geometriai tétel a tömegközéppontról. A primitiv gyökök elméletéhez. A megoldott feladat. Sur la théorie des fonctions symétriques.

fokra kialvóban, úgyhogy a közeledő vég utolsó napjaiban már a beszélgetés is nehezebbre esik. Tiszta öntudata azonban még mindig a régi, friss és harmonikus, mely a halódás ellenére csodás energiával sarkalja az élet felé. Halála előtti nap estéjén még részleteket olvastat fel kedvelt költőjének Arany Jánosnak *Toldi* szerelméből. A költészet melegszerető rajongója alig tud betelni Arany J. művészetével. Még! még! mondogatta halkán, pedig az idő már az éjféltre hajlott.

Demeczy teljesen világos értelemmel tudta és érezte, hogy nemsokára végleg el kell köszönnie az élettől. Sajátos megnyugvással, szinte fölényes tudatossággal várta a halál megérkezését. Arany János varázsos rigmusainak megnyugtató zenéje talán még ott hullámozott eterikus finomsággal rezegve a halódó ágya fölött, amikor megérkezett a komor vég utolsó pillanata. A hajnal első beszédes hírnöke átlopózik a falakon. A távolból harangszó tompított szava suhan a halódó ágyához. Semmi viaskodás a halállal! Demeczy 1920. dec. 15-én reggel 5 órakor keresztényi megnyugvással adta ki nemes lelkét, ajkán Krisztus nevének utolsó halk sóhajával. Így csak a nagy hősök lelke száll át az ismeretlenbe. A porlandó anyagból ilyen eszményi emelkedettséggel, csak az *assis kolostor* ájtatos lakója tud eltávozni. Ilyen az igazi keresztény ember elköszönése a harcok földi élettől!

Koporsóját számos tisztelője állta körül. Családtagok, kortársak, jóbarátok, a tudomány és a társadalmi élet kiválóságai, intézetünk tanári testülete és ifjúsága, könnyező szemmel jöttek mindannyian utolsó Isten hozzádot mondani. A magyar tanügy nagy halottját *Usetly Ferenc*, az intézet jelenlegi kormányzója búcsuztatta; meleg, megható szavakkal méltatta az elhunyt érdemeit, értékes tanügyi pályafutását. A tanári testület kérelmére a város dízsírhelyet adományozott a magyar kultúra nagy halottjának, kinek

(Comptes Rendus. 1911. No 1.) Note sur la formula de Waring et sa démonstration. És még sok más dolgozata jelent meg magyar, német és francia nyelven. Tudományos munkásságához sorozhatjuk még a *Kronecker*, *Weierstrass* és *Hermite* egyetemi előadásainak részletes kidolgozását. E munkásságáról Kronecker elismerő bizonyítvány formájában emlékezett meg. Kiadatlan maradt: A matematika alapvonalai c. tud. kézikönyve, melynek kéziratát betegsége idején a szerző ezekkel a szavakkal semmisítette meg: Érzem, hogy már nem lesz elegendő fizikai erőm azt gondosan átvizsgálni, fogyatékosat, hibásat, vagy épen tudománytalant pedig nem akarok közreadni. Merő aggódó lelkiismeretességből a teljesen kész művet elhamvasztotta. Tudományos munkálkodásához sorozhatjuk még: *Volf György* kiváló nyelvtudósunk összes műveinek sajtó alá rendezését és kiadását.

földi maradványait a farkasréti temetőben helyezték örök pihenőre ...

Fájdalmas érzéssel gyujtottuk fel az emlékezés szövétnekét, a fájdalmas érzésbe azonban az a megnyugtató öröm vegyül, hogy szeretett halottunk értékes pályafutásának szerény képét nyomtatott szóban adhatjuk át emlékül a magyar tanügy művelőinek, Demeczky egykori hálás tanítványainak és sok-sok őszinte tisztelőjének. Sem a hálátlanság fekete keze, sem a titkos emberi gyűlölködés le nem tépheti ezentúl fejről az érdem koszorúját, melyet kiváló tehetségével és mindenkor becsületes munkával biztosított nevének.

«Éltünk után a jövő
 Úgy áldozik porunknak:
 Ha jót, hasznosat magunk után
 Hagyunk maradékunknak.»

Igy tűnődik *Jernei Andalgás* c. költeményében. Demeczky nagy szellemi kincset hagyományozott ránk s az utókor önmagát becsüli meg, amikor az értékes multat hálás emlékezéssel örökíti meg. Az utókorból is mult lesz egyszer és nagy lelki megnyugvása az utókornak, ha van mire visszaemlékeznie.

I. Iskolánk multja.

Iskolánk története egybeesik a tud. egyetem történetével, melynek kiegészítő részét képezte, mint «*facultas linguarum*». Pázmány 1615-ben alapította a nagyszombati egyetemet s vezetését a Jézus-társaságra bízta, akiknek 1561-ben ugyanitt alapított gimnáziuma, hosszú szünet után az egyetemmel kapcsolatban kezdte meg újból működését. Ezóta a gimnázium osztozott az egyetem sorsában. «Ami jeles, dicséretes mondatott az egyetemről, az méltán mondatott a gimnáziumról is... ami gyümölcsöket termett az egyetem, azok mintegy gyökből, a gimnáziumi oktatásból sarjadzottak». Az egyetem valójában csak a gimnáziumi tanítás bevégzése, koronája volt.

Mária Terézia az egyetemet Budára helyezte át 1777-ben, s működését a királyi palotában a gimnáziummal egyetemben megkezdte. A gimnáziumnak első igazgatója *Molnár János* szombat-helyi kanonok volt, kinek elnöklete alatt ugyanezen év november 5-én tartották az első tanári tanácskozmányt. A tanárok száma kilenc volt, az osztályoké öt, a tanulóké pedig 297.

II. József az egyetemet Pestre helyezte át, s az akkor új szervezet nyervén, elvált a gimnáziumtól. A főgimnázium Budán maradt, s minthogy ennek következtében az igazgatást, — melyet eddig az egyetemi tanács a főgimnáziumi igazgatóval gyakorolt — az egyetem, a tanulmányi bizottság s a főigazgató is a maga részére követtelte, a vitát 1785-iki legfelsőbb rendelet úgy intézte el, hogy a budai főgimnázium ezentúl a pozsonyi tankerülethez tartozzék.

A tanítás anyaga, módszere, az iskola beállítása teljesen az új tanulmányi rendszernek megfelelő volt, amint erről a fennmaradt tanácskozmányi jegyzőkönyvek tanúskodnak. A tanítás nyelve az 1783-iki rendelet értelmében német volt, de II. József halálával ez a rendelet érvényét veszítette, sőt az 1696-ik évben felsőbb rendelet intézkedik arról, hogy a magyar nyelv és irodalom előadására is tanszék állíttassék.

1803-ban az iskola kibővül, amennyiben az elemi iskolák negyedik osztálya a gimnáziumhoz csatoltatott, s így gimnáziumunk hat osztályúvá fejlődött. Ily alakban adatott át 1832-ik év október 18-án a kegyesrendieknek, akiknek vezetése alatt volt két évtizeden át. Ezen rend, a 48-as eseményekkel szemben tanúsított hazafias magatartása következtében kihalásra ítéltetett, s 1851-ben a gimnáziumot kivették kezükből s helyüket világi tanárok foglalták el. Ugyanezen évben az új tanrendszerhez képest (szaktanítási rendszer) nyolcosztályú államgimnáziummá lett, amely alakban jelenleg is fennáll.

Az abszolutizmus béklyóit iskolánkra is rárakták. A tanítás nyelve ismét német lett, a hazafias tanárokat idegen nemzetiségű

s nyelvű tanárok váltották fel, de már 1861-ben újból magyarnyelvű tanerők foglalják el helyüket.

A gimnázium fenntartási költségeit az egyetemi alaphól fedezték. 1832-ben ezen költségeket megosztották, még pedig úgy, hogy a fenntartási költségeket Buda városa és az egyetemi alap közösen, a belső felszerelési költségeket a tanulmányi alap fedezte.

Az egyetemnek Pestre történt áthelyezése után iskolánk a várbán, a jelenlegi leánygimnázium épületében nyert elhelyezést. Ez az épület azonban az idők folyamán, különösen a várnak 1849-ben történt ostroma alkalmával annyira megrongálódott, hogy biztonsági tekintetből más elhelyezésre kellett gondolni. Szükségessé tette ezt azon körülmény is, hogy ez a helyiség a gimnázium nagymérvű fejlődésének többé nem felelt meg. Hosszú időn át különféle tervek merültek fel az iskolának megfelelő átalakítására, kibővítésére vonatkozólag, míg végre a halhatatlan *Eötvös József* báró vallás- és közoktatásügyi miniszter, a főgimnázium egykori növendéke elhatározta, hogy az iskola számára oly épületet emel, mely disze lesz a fővárosnak s a gimnázium céljainak teljesen megfelel. Kijelölte a helyet, elkészíttette a terveket. A terv megvalósításának érdeme azonban *Trefort Ágoston* vallás- és közoktatásügyi miniszteré. Az első kapavágás 1872 július 18-án történt, 1876-ban az épület készen állott s ugyanezen évben adták át rendeltetésének. Az építési költségek 795.680 forintot tettek ki. Ugyanezen épületben nyert elhelyezést a m. kir. *Ferenc József* nevelőintézet, melyet gróf *Csáky Albin* 1889-ben alapított.

Iskolánk eddigi igazgatói: *Molnár János, Szunerics Márton, Korbély Antal, Spányik Glycerius, Gruber György, Vashegyi Alajos, Nagy Péter, Gaszner Tivadar, Lutter Nándor, Lutter János, Demeczky Mihály, Szőlgyémy Ferenc, Usetty Ferenc.*

Iskolánk eddigi tanárai 1877—1851-ig: *Korbély Antal, Czinke Ferenc, Árvay Jakab, Mózes András, Várady György, Dubrovka György, Grigely József, Föderer Bertalan, Horváth Eusebius, Módly János, Viszhoffer József, Fekete Mihály, Várion Ignác, Gábor Ferenc, Kialtosy Antal, Vermes István, Lux Ferenc, Szegedy Mihály, Nagy Péter, Nováczy András, Purgstaller József, Rűth János, Csaplár Benedek, Szigly Gábor, Mayer Károly, Richter Rudolf, Pintér Hieronimus, Magyaráz Innocent, Zimmermann Jakab, Szepessy Imre, Greschner János, Markovics Antal, Szabó János, Schreck Ferenc, Cserbay István, Kucserik Sándor, Lengyel József, Biegelbauer Károly, Szaiff János, Arenstein József, Martin Nándor, 1851-től pedig: *Krisch János, Kri-schek Eduard, Schell Antal, Parthy József, Schenzl Guidó, Hölzl József, Müller Vencel, Krautschneider Ferenc, Scheuber Henrik, Kriegler Róbert, Mészáros Nándor, Mayer János, Abt Antal, Pónori Thewrewk Emil, Szamosi János, Könyvei József, Ábel Károly, Schmidt József,**

Ribáry Ferenc, Rejtényi János, Tomor Ferenc, Lechner László, Petrovics Ferenc, Bermüller Ferenc, Török Árpád, Gyurman Andor, Bayer József, Duma György, Mialovich Mór, Sándy Gyula, Radlinszky József, Éberling József, Hettlinger József, Marcsiss János, Wohlrab Flóris, Jancsó Benedek, Dékány Rafael, Szirmay Antal, Andor József, Katona Lajos, Herald Ferenc, Oherolly János, Szafka Manó, Szeremhegyi Tivadar, Varga Ottó, Kalmár Elek, Kolsner József, Tarkeöy József, Kiss Béla, Schmidt Márton, Baumgartner Alajos, Láng Nándor, Zsámboky Gyula, Váry Rezső, Feszt Aladár, Erödy Béla, Pokorny Emanuel.

A volt növendékek közül tudományos, irodalmi munkásságukkal és közéleti szereplésükkel különösen kitűntek :

Báró Eötvös József, báró Eötvös Lóránt, Szalay László, Herman Ottó, Medveczky Frigyes, Pirchala Imre, Éberling József, Szádeczky Károly, Nékám Gyula, Nagy Ferenc, Timon Ákos, Vizsota Gyula, Áldássy Antal, Tuzson János, Lers Vilmos, Szász Károly, Schaffer Károly, Ambrus Zoltán, Gyomlay Gyula, Fináczy Ernő, Entz Géza, dr. Pauler Ákos, Nádasdy Lipót, Fáy Antal, Szalay Antal és István, Földváry György, Nitzky János, Mayláth Antal, Ambrózy Károly, Andreánszky Imre, Darányi Ignác, Hegedüs László, Czigler Nándor, Szmrecsányi György, Szebený Antal, Mayláth Gusztáv, Edelsheim Gyulai Lipót gróf, Zichy Aladár gróf, Csáky István-gróf, Pallavicini György örgróf, Tomcsányi Vilmos Pál.

Intézetünk növendéke volt József Ferenc Főherceg. (B. I.)

II. Iskolánk az 1920–21. iskolai évben.

Iskolánk ez évi története az átkos emlékü forradalom és kommunizmus rombolásai és izgalmi után a nyugodtság jegyében folyt le. Általában minden téren a viszonyok javulását lehetett tapasztalni; a proletárdiktatura keresztényellenes és hazafiatlan tanításainak nyomai kivesztek a tanulók lelkéből és az ifjúság munkakedve és fegyelme lassanként visszatért. A tanítás az egész évben a rendes mederben folyt, leszámítva a rövid ideig, alig egy hónapig tartó szénszünetet. (Dec. 15-től január 16-ig.) Az alsó osztályokban a vörheny- és kanyarójárvány miatt a tanítás két hónapig nov. 11-től jan. 16-ig szünetelt. Mint az előző években, úgy ez évben is fenyegetett a szénhiány, ezt azonban az intézet vezetőjének és a szülők áldozatkészségének sikerült elhárítani. *Usetty Ferenc* kormányzó 1920. okt. 15-én a tanulók szüleit értekezletre hívta össze, amely egy lelkes felhívásban az összes szülőket és tanügybarátokat adakozásra szólította fel. Az eredmény, ha nem volt is teljesen kielégítő s nem fedezhette az összes költségeket (a kettős intézet

egynapi fütése 1300 koronába került!), de más iskolákkal szemben megvolt az az előnyünk, hogy mikor ott már nem tanítottak, mi még tudtunk dolgozni s amidőn mások még meg sem kezdték a munkát, mi január 17-ike óta megszakítás nélkül intenzív munkát végezhattünk.

Változások a tanári testületben. *Usetty Ferenc* főgimn. igazgatónak és *F. J. N.* kormányzónak, mint nemzetgyűlési képviselőnek — mandátuma tartamára — hivatalos teendőit *Nikolics Ignác* h. igazgató látja el.

Vallásérkölcsei nevelés. Az igazgatónak és az összes tanároknak vállvetett törekvése odairányult, hogy a főgimn. növendékei között komoly és szigorú fegyelmet tartsanak fenn s azt a jó rend és eredményes működés érdekében az intézet jellemző vonásává tegyék. Örömmel jelenthetjük, hogy ezen törekvésünket minden tekintetben kielégítő siker koronázta. Súlyosabb esett, mely kizárást vont volna maga után, az egész év folyamán nem volt.

Az ifjúság vallásérkölcsei nevelése is éber figyelemben és kiváló gondozásban részesült. A róm. kath. tanulók vasárnap és ünnepnapokon az intézet kápolnájában szentbeszédet és szentmisét hallgattak, az év folyamán négy ízben járultak közösen a szentségekhez, husvét előtt az alsó osztályoknál *Jandik József* vallástanár, a felső osztályoknál *Marczell István* Szent Imre-kollégiumi igazgató vezetése alatt szentgyakorlatokat végeztek. Ezenkívül több egyházi jellegű ünnepségben volt részük: Szept. 4-én tartottuk meg az ünnepélyes *Veni Sancte*-t és a tanévet megnyitó ünnepélyt. Nevezetes nap volt okt. 3-ika, ekkor érkezett meg a fővárosba *Schioppa Lőrinc* pápai nuncius; a római szentszék volt ugyanis az első, mely hazánkat önálló államnak ismerte el és elküldte követét Magyarországba. A pápai nunciust, aki *Esztergomból Csérnoch János* hercegprimás kíséretében hajón érkezett meg, a tanári kar és a kath. ifjúság a pesti Lánchídfőnél a hajóállomásnál fogadta, a menetben elkísérte a Ferenciek templomáig teljesen átérzve a nap történelmi jelentőségét. Okt. 6-án az ifjúság résztvett az aradi vértanúk emlékezetére mondott gyászistentiszteleten. Febr. 14-én az ifjúság és a tanári kar jelen volt *dr. Demeczky Mihály* egyetemi tanár, volt intézeti kormányzó és főgimn. igazgató lelkiüdvéért tartott gyászmisén, április 28-án pedig néhai *Pejácsevich János* grófnak, az intézet jötevőjének emlékére szentmisét hallgatott. Május 8-án a tanulók megjelentek a gróf *Apponyi Albert* elnöklete alatt álló Budai Kath. Kör zászlószentelési ünnepélyén, a szentmisét a koronázó templomban hallgatták, május 26-án Úrnapján a várbeli körmenetben vonultak fel. Június 5-én résztvettek Budavárában a Szent Jobb tiszteletére rendezett körmenetben, egybeforrasztva lelkökben ősi magyar szokás szerint a vallásosságot a hazafisággal.

Az iskola épülete. Az iskola épülete, melyen tíz éven át semmiféle javítás nem eszközöltetett, alapos tatarozásra szorul, különösen rozoga állapotban van a lépcsőház. Az intézet kertjét körülvevő háromszáz méter hosszú fakerítést ismeretlen tettesek éveken át lassanként kitördelték és ellopták. Ennek pótlása a legnagyobb nehézségekbe ütközött, míg végre *Usetty Ferenc* intézeti kormányzó közbenjárására a minisztérium ez év tavaszán az intézet kertjét 315.000 korona költséggel cementalapokba erősített vasoszlopokon nyugvó egyszerű, de izléses kivitelű sodronykerítéssel látta el.

Hivatalos látogatások. A budapesti kir. tankerület főigazgatója, méltóságos dr. *Pintér Jenő* több ízben tett intézetünkben látogatást. Megvizsgálta az intézet felszerelését, irodáját, látogatást tett az egyes osztályokban. Meghallgatta a tanárok előadását és megfigyelte a tanulók előmenetelét és magaviseletet. Határozott irányú erélyes vezetése, útbaigazítása üdvös eredményeket váltott ki úgy a tanári testületnél, mint az ifjúságnál. Látogatásainak eredményeképp 1921. március 17-én tartotta meg a főigazgatói értekezletet az egész tanári kar részvételével. Sűrűn látogatták meg intézetünket a szakfelügyelők is.

Ünnepélyek. Minden alkalmat megragadtunk, hogy az ifjúság szívében a hazaszeretet szent érzését erősítsük és e célból több ünnepélyt rendeztünk. Az önképzőkör március 15-iki és évváró ünnepélyén kívül június 12-én megtartottuk a Magyar Jövő ifjúsági ünnepét, melyen *Négyesy László* egyetemi tanár, nemzetgyűlési képviselő beszélt, dacos elszántságra tüzelve és komoly munkára serkentve az ifjúságot. Hasonló szellemben folyt le a június 29-iki évváró ünnepély, melyen *Nikolics Ignác* h. igazgató alkalmi beszéddel erősítette lelkünkben a csorbítatlan Magyarország visszaszerzésének valóságára váltó gondolatait. Valamennyi ünnepélyünket nagyszámú és díszes közönség jelenlétében tartottuk meg.

Ezeken kívül résztvett az ifjúság a következő országos ünnepéseken: január 16-án az irredenta szobrok leleplezésénél a Szabadság-téren, február 3-án az ifjúság rendkívül sikerült előadást rendezett a várszínházban, melyen *Horthy Miklós* kormányzó úr főméltósága és *József* főherceg úr Öfensége is megjelentek családjakkal, március 4-én a Nemzeti Múzeum előtt *Hardingnak*, az Észak-amerikai Egyesült-Államok elnökének ünneplésén, május 21-én *Jókai Mór* szobrának leleplezésén a Liszt Ferenc-téren és május 28-án *Apponyi Albert* gróf tiszteletére rendezett ünnepélyen a lipótvárosi Szent István-bazilika előtt.

A Vörösmarty-Önképzőkör dr. *Bartha József* igazgató úr vezetése mellett 1920. szept. 22-én alakult meg 71 rendes és 18 szavaló taggal; működése 1921. június hó 15-én záródott be.

Ifjúsági elnök lett: Strache Gábor.

Az ülések száma 12 volt, melyek közül 1 alakuló közgyűlés, 10 rendes heti ülés, 1 bíráló bizottsági ülés.

Nyilvános jellegű ünnepségek voltak: 1848. március 15-ének megünneplésére 1921. március 15-én és 1921. június 15-én évzáró ünnepség.

A beadott művek száma 44.

A tagok tevékenységének serkentésére több pályadij szolgált.

A kör 2 szavalóversenyt tartott.

Az Önképzőkör vagyona: az összes bevétel 2877.69 K, kiadás 2016 K, többlet: 861 K 69 f.

Testnevelés. (Sportkör, cserkészcsapat.)

Sportkör. Intézetünknel ez évben alakult meg *Bundschuh Ottó* tornatanár vezetésével az ifjúsági sportkör 71 rendes és 2 pártoló tag részvételével. Egy szépen sikerült háziversenyen mutatta be a sportkör egész évi munkásságának eredményét.

Cserkészcsapat. A cserkészcsapatnak a tanév elején 75, a végén pedig 81 tagja volt Jandik J. főt. és Velösy B. parancsnoksága alatt.

Október 31-én hangversenyt, december 26-án zászlószentelést és ünnepélyt, június 19-én kerti ünnepélyt rendezett a csapat.

Hetenkint a csapat örs- vagy csapatgyűléseket, vasárnapokon pedig kirándulásokat tartott.

Részt vett a csapat az iskola kivonulásain is.

Azonkívül a «Magyar Cserkész Szövetség» és ennek «II. ker. Helyi Bizottsága» által rendezett szemlékre a csapat kivonult.

Szülői értekezlet kettő, vezetői gyűlés havonkint, tiszti gyűlés pedig negyedévenkint volt.

A cserkészcsapat díszruházatot kapott az «Országos Ruházati Intézet»-től *Kuhn Adolf* főtanácsos úr jóvoltából. Nyáron a csapat táborba megy kb. 50 fiúval a bakonyi erdőbe *Velösy B.* vezetésével 3 hétre.

Rendkívüli tárgy: A művészeti rajz és a könyvkötészet heti 2—2 órában. Tanította *Bundschuh Ottó* és azonkívül vezette a játékdélutánokat az I—VIII. osztályokban heti 4 órában. A katonai rend- és céllövőgyakorlatokat pedig *Baros István* vezette.

Jótékonyág. Segítőegyesület. A segítőegyesület az összes tanulókat kivétel nélkül könyvekkel látta el, nyolc szegény tanulóért tandíjat fizetett. A könyvekkel segélyezett tanulók száma 475 volt, akik közt 4850 könyvet osztott ki. Az egyesület vagyona hadi-kötvényekben 23150 korona.

Az Amerikai Gyermekeksegélyző Akció ingyenes ebédjében 68 tanuló részesült. Ugyanezen Akció tanítványaink közül 80 tanulónak 48 pár cipőt, 27 harisnyát és 39 felsőkabátot adott.

Érettségi találkozók. Ezelőtt húsz évvel végzett volt tanít-

ványainknak június 12-én, a tíz év előtt végzeteknek június 18-án volt érettségi találkozójuk.

A húsz év előtt érettségizett tanítványaink nagyobb összegű alapítványt tettek az önképzőkör számára a csatában elesett két társuk, *Dungyerszky Iván* huszárőrhadnagy és *Nagy Uzor* zászlós, ügyvéd emlékére. Ugyanezen összejövetel alkalmából *Usetty Ferenc* kormányzó indítványára elhatározták, hogy megalapítják az iskola-társak szövetségét.

Iskolatársak szövetsége. A főgimn. volt tanulói június 26-án az intézet disztermében tartották az előkészítő értekezletet, melyen *Usetty Ferenc* és *Nikolics Ignác* igazgatókon kívül megjelentek: *Tomcsányi Vilmos* igazságügyminiszter, *Zavadovszky Alfréd*, a legfőbb államszámvévészék elnöke, dr. *Pauler Ákos* egyetemi tanár, *Baranszki Gyula* ügyvéd, *Lampel Vilmos* min. tan., f. biz. tag, *Bartos Róbert* min. tan., *Dulovits Árpád* min. tan., *Gyurmán Jenő* p. ü. főtanácsos, dr. *Márffy Albin* min. oszt. tan., *Jalsoviczky Károly* min. oszt. tan., *Takács N. v.* képviselő, *Bozóky Ádám* ügyvéd, f. biz. tag, *Lász Károly* bankfőtisztv., *Czeidler Béla* főmérnök, *Vajna Ede* f. biz. tanácsnok, *Vajdinger Gyula* min. oszt. tan., *Czeidler Károly* őrnagy stb. Az előkészítőbizottság elnökévé megválasztották *Pauler Ákos* egyetemi tanárt, *Zavadovszky Alfréd* államszámszéki elnököt, főtitkárrá *Gyurmán Jenő* p. ü. főtanácsost. Az új egyesülethez, melynek alapjait még 1914-ben az iskola három volt növendéke, *Nikolics Ignác*, dr. *Pokorny Emánuel* és *Vajda Károly* vetette meg, nagy reményeket fűzünk és kívánjuk, hogy a legszebb siker koronázza működését.

Az **egészségi állapot** a lefolyt iskolai évben nem volt kifogástalan, járványos megbetegedések (vörheny, kanyaró, fültömirigy) nagyobb számban fordultak elő, de egy sem volt súlyosabb kimenetelű. Az alsó (I–IV.) o. a szénaszünet beleszámításával 2 havi járványszünetet volt kénytelen tartani.

Szertárak és könyvtárak. A szertárak gyarapításáról az óriási drágaság mellett szó sem lehetett, a tanári könyvtárnak gyarapodása minimális. A tanári könyvtár visszakapta régi tágas helyiségét és rendezése *Guelmino József* kezelésében befejezéshez közeledik.

III. A tanári testület működési köre.

1. Hatóságok: A budapesti II. ker. kir. egyet. kath. főgimn. fenntartója a kath. tanulmányi alap.

Iskolánk a VKM rendelkezése alatt áll. A középiskolai ügyosztály főnöke: **Viszota Gyula dr.** tanker. kir. főigazgató.

A budapesti tankerület főigazgatója: **Pintér Jenő dr.** tanker. kir. főigazgató, a M. Tud. Akad., a Szent István Akadémia tagja stb.

2. A tanári testület: a) *A tanári testület nyugalmazott tagjai:* **Mialovich Mór** r. tanár, 30 évi érdemdús tanári szolgálat után 1908 óta nyugalomban; **Szerelemhegyi Tivadar** r. tanár 1907 óta nyugalomban.

b) *Igazgató:* **Usetty Ferenc**, a m. kir. Ferenc József Nevelőintézet kormányzója, főgimn, igazgató. Szaktárgyai: latin-görög. Szolgálati éveinek száma: 20, ezen intézetnél 2. Lakik az iskola épületében.

c) *Helyettesigazgató:* **Nikolics Ignác**, a m. kir. Ferenc József Nevelőintézet h. kormányzója. Szaktárgyai: latin és görög nyelv és irodalom. Tanította a VII. osztályban a latin nyelvet heti 5 órában. Szolgálati éveinek száma 35, ezen intézetnél 35. Lakása: II., Vérmező-út 4.

d) *Rendes tanárok:* **Baros István** rendes tanár. Szaktárgyai: latin és történelem. Tanította a latint az V. osztályban heti 6 órában, a görögpótló irodalmat az V. osztályban heti 3 órában, a történelmet a VII. osztályban heti 3 órában és a közgazdaságtant a VIII. osztályban heti 2 órában. Szolgálati éveinek száma 10. Ezen intézetnél 10. Lakása: II., Honá-u. 4.

Dr. Bartha József c. igazgató, r. tanár. Szaktárgyai: magyar és latin nyelv. Tanította a magyar nyelvet az V. osztályban heti 3 órában és a VIII. osztályban heti 3 órában, a latin nyelvet a VIII. osztályban heti 4 órában és a filozófiát a VIII. osztályban heti 3 órában, a VIII. osztály főnöke, a Vörösmarty-Önképzőkör vezetője és a tanári könyvtár öre. Szolgálati éveinek száma 29, ezen intézetnél 13. Lakása: IX., Ferenc-körút 32.

Besskó Jenő, rendes tanár. Szaktárgyai: mennyiségtan, természettan. Tanította a számtant a III. oszt., a mennyiségtant a VI. és VII. oszt., természettant a VII. osztályban heti 14 órában. Szolgálati éveinek száma 21 év. Lakik: II., Szász Károly-u. 4., I.

Bundschuh Ottó, rendes tanár. Szaktárgyai: rajzoló geometria, művészeti rajz és torna. Tanította a tornát az I—VIII. osztályban heti 16 órában, vezette a játékdélutánt az I—VIII. osztályban heti 4 órában, a művészeti rajzot és könyvkötészetet mint rendkívüli tárgyat heti 2—2 órában; a tornaszertár öre és az ifjúsági sportkör vezetője. Tanári éveinek száma 10, ezen intézetnél 1. Lakása: VIII., Baross-utca 43., III. 8.

Dr. Erdélyi Alajos, rendes tanár. Szaktárgyai: történelem és földrajz. Tanította a történelmet a III. és IV. osztályban, a földrajzot a III. és IV. osztályban és a görögpótló irodalmat a VI. és VII. osztályban heti 16 órában. Tanári éveinek száma 17, ezen intézetnél 1. Lakása: II., Margit-körút 50/52. I. 9.

Guelmino József, rendes tanár. Szaktárgyai: magyar-latin. Szolgálati éveinek száma 20, ennél az intézetnél 2. (Beosztott menekült).

Hencz István, rendes tanár. Szaktárgyai: mennyiségtan és természettan. Tanította a mennyiségtant a IV. osztályban heti 3 órában, az V. osztályban heti 3 órában, a VIII. osztályban heti 2 órában, a természettant a VIII. osztályban heti 4 órában és a rajzoló geometriát a IV. osztályban heti 2 órában. Szolgálati éveinek száma 7, ezen intézetnél 6. Lakása: IX., Üllői-út 69., III. em. 4. ajtó.

Izsépy Béla, rendes tanár. Szaktárgyai: természetrajz, földrajz. Tanította a földrajzot a II. osztályban heti 3 órában, a mennyiségtant az I. osztályban heti 4 órában, a II. osztályban heti 4 órában, a rajzoló geometriát a II. osztályban heti 3 órában, az éneket az I. és II. osztályban heti 1—1 órában, az egyházi éneket az I—VIII. osztályban heti 1 órában. Szolgálati éveinek száma 13, ezen intézetnél 11. Lakása: I., Maros-u. 27.

Jandik József, rendes tanár. Szaktárgya: a vallástan. Tanította a vallástant az I—VIII. osztályig. Szolgálati éveinek száma 5, ezen intézetnél 5. Lakása: VII., Damjanich-u. 50.

Knubels Rezső, rendes tanár. Szaktárgyai latin, német nyelv és irodalom. Tanította a magyar és latin nyelvet az I. osztályban heti 11 órában, a német nyelvet a VI. osztályban heti 3 órában. Szolgálati éveinek száma 18, ezen intézetnél 18. Lakása: II., Tölgyfa-u. 14., IV. em. 11.

Koválik József, rendes tanár, a Ferenc József-rend lovagja. Szaktárgyai: földrajz, természetrajz. Tanította az I. osztályban a természetrajzot és szépírást, a II. osztályban a természetrajzot, a IV—VI. osztályban a természetrajzot összesen heti 14 órában. Tanári működésének ideje 34 év, ebben az iskolában 17 év. Lakik: II., Albrecht-út 12.

Mérő István, rendes tanár. Szaktárgyai: r. mértan és szabadkézi rajz. Tanította a mértant az I. és III., a szabadkézi rajzot az V—VIII. osztályban heti 13 órában. Szolgálati éveinek száma 25. Lakik: I., Kelenhegyi-út 12—14.

Mikus László, rendes tanár. Szaktárgyai: történelem és földrajz. Tanította az I. osztályban a földrajzot heti 3 órában, a II. osztályban a szépírást heti 1 órában, a történelmet a IV., VI. és VIII. osztályokban heti 3—3 órában. Szolgálati ideje 35 év, ezen intézetnél 10 év. Lakása: I., Fadrusz-u. 5., III. 1.

Dr. Pétergál Henrik, rendes tanár. Szaktárgyai: magyar, német nyelv és irodalom. Tanította a magyar nyelvet a IV. és a VII. osztályban, a német nyelvet a IV. és a VII. osztályban, a görögpótló irodalmat a VIII. osztályban heti 15 órában. Lakása: Csaba-u. 6., III. 13.

Dr. Szörényi József, c. igazgató, rendes tanár. Szaktárgyai: német-magyar-latin. Tanította a latin nyelvet a IV. osztályban, a német nyelvet a III. és VIII. osztályban heti 13 órában. A IV. osztály főnöke. Tanári éveinek száma 29, ezen intézetnél 13. Lakása: II., Ákos-u. 7.

Szuchy Endre, rendes tanár. Szaktárgyai: görög, latin nyelv és irodalom. Tanította a görög nyelvet az V–VIII. osztályban heti 19 órában. Az Ifjúsági Segélyző-Egyesület vezetője. Szolgálati éveinek száma 30. Lakása: II., Albrecht-út 27.

Zander László, rendes tanár. Szaktárgyai: német, latin nyelv, irodalom és gyorsírás. Tanította a magyar és latin nyelvet a III. osztályban, a német nyelvet az V. osztályban, a gyorsírást a IV. osztályban heti 14 órában, azonkívül a gyorsírást két tanfolyamban. A III. osztály főnöke, az Ifjúsági Könyvtár öre. Szolgálati éveinek száma 12, ezen intézetnél 10. Lakása: II., Albrecht-út 16.

Dr. Zombory János, rendes tanár. Szaktárgyai: magyar, latin nyelv és irodalom. Tanította a magyar és latin nyelvet a II. osztályban, a magyar nyelvet a VI. osztályban heti 14 órában. A II. osztály főnöke. Tanári éveinek száma 28. Lakása: II. ker., Albrecht-út 27., II. em.

e) *Irodai szolgálatra beosztva*: **Vajda Károly** igazgatóhelyettes. Szaktárgyai: latin nyelv, irodalom és történelem. Tanította a latin nyelvet a VI. osztályban heti 5 órában. Értekezleti jegyző, az igazgatósági iroda vezetője. Tanári működésének ideje összesen és ezen iskolában 20 év. Lakik: II., Hattyú-u. 11., I. 9.

f) *A rendes órarend keretén kívül tanító vallástanárok*: gör. kath.: **Mihálovich Sándor**. Gör. kel.: **Nedelykovits Velimir**. Ág. h. ev.: **Reif Pál**. Ref.: **Budai Gergely**. Izr.: **dr. Edelstein Bertalan és Grünwald Mór**.

g) *Egészségtanár és iskolaorvos*: **dr. Szlávik Ferenc**.

h) *Rendkívüli tárgyak oktatói*: **Izsépy Béla** ének és zene, **Zander László** gyorsírás, **Bundschuh Ottó** játékdélutánok, **Baros István** katonai rend- és céllövőgyakorlatok, **Bundschuh Ottó** könyvkötészet, továbbá művészi rajz és festés.

IV. A tanárok tudományos, irodalmi, művészeti és társadalmi működése.

Usetty Ferenc népf. százados, a háború utolsó évében alezredesi rangfokozatban katonai hivatalnok Belgrádban, a III. o. kat. érdemkereszt, a bronz és ezüst signum I. és Károly-csapatkereszt birtokosa, nemzetgyűlési képviselő, székesfőv. törvényhatósági bizottsági tag, a székesfőv. r. kath. egyházközségek központi tanácsának tagja, az Egyesült Ker. Nemz. Liga II. ker. csoportjának választmányi tagja, az Országos Gyorsíró Tanács rendes tagja, az Országos Középiskolai, a Katholikus Tanáregyesület és a Katholikus Tanoncokat Védő Egyesület igazgatósági tagja, a Keresztény Községi Párt alelnöke, a Ferencvárosi Torna Club alelnöke.

Nikolics Ignác h. igazgató, a m. kir. F. J. N. h. kormányzója, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, az Országos Középiszkolai Tanáregyesületnek, a Magyar Humanisztikus Gimnázium-egyesületnek rendes, a Katholikus Tanoncokat Védő Egyesület igazgató-választmányának tagja.

Baros István szkv. százados, a bronz és ezüst signum laudis és Károly-csapatkereszt birtokosa, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének tagja.

Dr. Bartha József, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Magyarországi Turán-Szövetség vezéri tanácsának törzstagja, a Szent István Társulat igazgatóságának, a Pázmány-Egyesület választmányának s több közművelődési és társadalmi egyesületnek rendes tagja. *Irodalmi munkássága*: Magyar nyelvtan a középiskolák I—II. oszt. részére, 8. kiadás, Budapest, 1921. Poétika a középiskolák VI. oszt. részére, 3. kiadás, Budapest, 1920.; a Szent István Társulat kiadása. Ezenkívül eszthetikai és irodalomtörténeti és kritikai cikkek folyóiratokban és hirlapokban.

Besskó Jenő, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Kath. Középiszkolai Tanáregyesület, a Math.-Fizikai Társulat, a M. Kir. Természettud. Társulat, Szent István Társulat, Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat, M. Kir. Iparművészeti Társulat rendes tagja, az Angol-kisasszonyok polgári isk. tanárnőképzőintézetében a természettan tanára.

Bundschuh Ottó festőművész, választmányi tagja a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének, rendes tagja a KANSz-*nak* és a MOVE-*nak*.

Dr. Erdélyi Alajos, a Magyar Történelmi Társulat, a Kassai Kazinczy-Társulat, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, az Orsz. Középiszk. Tanáregyesület és a Kath. Középiszk. Tanáregyesület tagja.

Hencz István, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Kath. Középiszkolai Tanáregyesület, az Orsz. Középiszk. Tanáregyesület tagja.

Izsépy Béla, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Kath. Tanáregyesület, a M. Kir. Természettudományi Társulat, a Magyar Földrajzi Társaság tagja.

Jandik József, a Regnum Marianum tagja, a «Magyar Jövő» ifjúsági irodalmi r.-t. igazgatója és a «Magyar Jövő» mozgalom alelnöke, a Magyar Cserkész Szövetség intézőbizottsági tagja.

Knubels Rezső, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Budapesti Philologiai Társaság, a Humanisztikus Gimnázium Híveinek Egyesülete, a Kath. Középiszkolai Tanáregyesület tagja.

Mérő István népf. százados, a bronz és ezüst signum laudis és a Károly-csapatkereszt birtokosa, az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat, a Nemzeti Szalon műv. Egyesület, a «Studio» választ-

mányi tagja. Tagja a «Külföldi kiállítások végrehajtó bizottságának», a «Múcsarnok» művész-juryjének. A MOVE, a Magyar Géniusz és a Keresztény Liga képzőművészeti szakosztályainak tagja. Tagja a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének.

Mikus László rendes tanár, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének és a Kath. Középiskolai Tanáregyesület tagja.

Dr. Pétergál Henrik, az Angol-kisasszonyok polgári iskolai tanítónőképzőintézetben a magyar nyelv és irodalom előadó tanára, a polgári iskolai tanítónőket képező vizsgáló-bizottságnak rendes tagja, a Kath. Középiskolai Tanáregyesület jegyzője, a Kath. Középiskolai Tanáregyesület Budapesti Körének választmányi tagja, a városmajori r. k. egyházközség képviselőtestületének rendes tagja és jegyzője, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek, a Philologiai Társaságnak rendes tagja. Önállóan megjelent munkája: Bevezetés az általános és a magyar nyelvtudományba, IV. k. Budapest, 1920.

Dr. Szörényi József, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Kath. Középiskolai Tanáregyesületnek, az Orsz. Középisk. Tanáregyesületnek rendes tagja.

Szuchy Endre, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Katholikus Középiskolai Tanáregyesületnek, a Budapesti Egyetemes Philologia Társaságnak, a Szent István Társulatnak, a budapesti III. ker. iskolaszéknak, a budapesti görög kath. egyháztanács rendes, a Katholikus Tanoncokat Védő Egyesületnek igazgatósági tagja.

Vajda Károly szkv. honvédszázados, a bronz és ezüst signum laudis és Károly-csapatkereszt tulajdonosa, a bpesti II. ker. felsőviz. egyházközség tanácstagja, a Budai Kath. Kör főjegyzője, a Budai Aurora Dalkör elnöke, az Egyes. Ker. Nemz. Liga, a MOVE, a Kath. Népszöv. II. ker. csop., Kath. Tanoncvédő Egyes., Kath. Sajtóhölgybiz., Kath. Férfiliga II. ker. csop. választmányi tagja, a Kath. Tanáregyes., Orsz. Középisk. Tanáregyes., Magy. Tanárok Nemz. Szöv., Filol. Társ. stb. tagja. Felolvasásokat, történelmi és propagandaelőadásokat tartott, főbbek: «Szenvedő Magyarország, diadalmas magyarság» (sajtó alatt), «Magyarságunk, kereszténységünk», «Magyar kálvária», «Magyar Golgotha», «A 4 szobor», «Emlékbeszéd Pázmány Péterről» (sajtó alatt). Hiv. bírálta Csóka-Zibolen: Közgazdaságtan és szociológia I. kiadását. Hercegprimási jóváhagyással megjelent «Könyörgés Máriához» (Magyarok fohásza 1921-ben) c. dala (Lenz F. zenésítésével). A «Kath. Élet» és «A Szív» munkatársa.

Zander László, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Kath. Középiskolai Tanáregyesület, a Budapesti Philologiai Társulat, a Magyar Gyorsírók Egyesületének és a II. ker. alsóvízvárosi egyházközség képviselőtestületének tagja.

Dr. Zombory János, a Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének, az Orsz. Középisk. Tanáregyesületnek, a Kath. Középisk. Tanáregyesületnek, a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak, a Philologiai Társaságnak, a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak és a II. ker. vizivárosi iskolaszékeknek rendes tagja.

V. Altisztek és szolgák.

Pedellus: *Vancsura Pál* kezelőaltiszt. **Szertáros:** *Kollmann Ferenc* kezelőaltiszt. **Fűtőgépész:** *Lehning Péter* műszaki altiszt. **Kapus:** *Pásztor József* kezelőaltiszt. **Napidíjas szolga:** *Liszkai Gyula*.

VI. Tananyag.

A gimnáziumi tantervben előirt tanítási anyagot megfelelő rövidítésekkel minden osztályban elvégeztük. Az olvasmányokra, könyvnelküliekre és írásbeliekre nézve, amennyire csak lehetett, a régi rendhez igazodtunk.

VII. A tanulók névsora.

a) *Rendes tanulók.*

I. osztály. Osztályfőnök: *Kunbels Rezső.*

Abzinger Gyula (egs.), Avemaria Brunó ev. (jó), Baittrok Béla (jó), Balatoni Levente (egs.), Barna Emil (jeles), Bálint Dénes ref. (egs.), Benedek Petur ref. (latin, földrajz), Bergmann László ev. (jó), Böckh Béla (egs.), Burits Imre (egs.), Csiszár Emil ref. (latin), Csuka Pál (ismétel), Fehér László (vallástan, latin), Franz József (egs.), Gébler Jenő (egs.), Glaser Egon (egs.), Gungl Ferenc (egs.), Henszelmann Tibor ev. (magyar, latin, mennyiségtan), Honffy Szilárd (egs.), Höcker Bertalan ev. (egs.), Kaiser Ferenc (egs.), Kemény György (latin), Kiss Miklós ref. (magyar), Makó Kléger László (jó), Kontz Sándor (egs.), Kovács Béla (egs.), Lavotta János ev. (egs.) László János (jó), Linke Tivadar (egs.), Lubik György ref. (egs.), Markhot Jenő (jó), Mihálovits Géza (jó), Nagy Béla ref. (jeles), Németh Lajos ref. (egs.), Nichter János (egs.), Niedermann László (latin), Pajor Iván ev. (egs.), Póka Ervin (jeles), Prepeliczay Árpád ev. (egs.), Prepeliczay Imre ev. (egs.), Róth Nándor (jó), Salamon Marian (egs.), Schier László (jó), Schlott Frigyes (egs.), Schmidtkó Ferenc (egs.), Schürz Sándor (egs.), Skultéti Sándor (egs.), Szalay Lajos (jó), Szádeczky László (egs.), Szendy Károly (jó), Szenttamási Ágoston (egs.), Szlavnich György gör. kel. (jó), Szurovy Valter (egs.), Tatay Jenő (egs.), Töpler István ev. (jó), Trebuss Pál ev. (egs.), Zboray Jenő (egs.). Összesen: 57.

II. osztály. Osztályfőnök: *dr. Zombory János.*

Baditz Károly ref. (jeles), Balás Kornél (jeles), Balázs Lajos (jó), Bálint Antal ref. (egs.), Bálint Gáspár izr. (egs.), Bán Tibor (jó), Bernolák

Jenő (egs.), Buchinger János (egs.), Dobrzyniecki Henrik (jó), Ehmann Aladár (jó), Farkas Zoltán ref. (jó), Fertsek Nándor (egs.), Földes Tibor (egs.) Fritz Ervin (jó), Fülöp László ref. (jó), Gerő László (egs.), Góth Endre izr. (jó), Göbölös Zeno (jó), Hahne Antal (egs.), Harmath István ág. ev. (egs.), Hoffer Andor (latin, mennyiségtan), Honek István (egs.), Katona László izr. (egs.), Keller Lajos ref. (latin), Koller László (jeles), Kralovánszky Zoltán ág. ev. (jeles), Krause Lajos (egs.), Krause László (egs.), Králik Alajos (jó), Lipták Béla ág. ev. (jeles), Lossonczy István ref. (jó), Malárcsik József (latin), Marsovszky Pál (jeles), Mártonffy Dénes (egs.), Moticska Rezső (egs.), Mustó Béla (jó), Nádas György ág. ev. (egs.), Német Antal izr. (jó), Poller László (egs.), Rejtő Jenő (egs.), Schmidt Zoltán (jó), Stadler Kurt (egs.), Stengl Antal (jó), Szaplóczay Gábor (jó), Szarka György ref. (jó), Szécsi László (egs.), Szittner Vilmos (latin), Szlávik Ferenc (jó), Szolnok Jenő (egs.), Takátsy Tibor ref. (jeles), Táncczos Miklós (egs.), Vida László (egs.). Összesen: 52.

III. osztály. Osztályfőnök: Zander László.

Aczél András (jó), Avemaria Rudolf ev. (jeles), Bay Béla ref. (egs.), Beck Miklós (ismétel), Beér Vilmos (jeles), Bódi Béla (egs.), Böckh László (történelem, mennyiségtan), Eberhardt Béla (egs.), Egri Károly (egs.), Endrényi Andor (egs.), Eperjesy Géza (jó), Fauszt József (ismétel), Földes István (jeles), Fülöpp Pál (egs.), Geiger Gyula (egs.), Gébler József (egs.), Gróf József (egs.), Hammerl László (jó), Hartner László (latin), Héber József (egs.), Horváth Lajos (egs.), Hulényi Imre (ismétel), Hummel Gyula (egs.), Huszár József (ismétel), Kadocsa Tihamér (jó), Kiss Tivadar (egs.), Koronghy Henrik (egs.), Kostyál Zsigmond (egs.), Kovács Ödön ref. (egs.), Kováts Zoltán (jó), Mann Ervin (jó), Mihálykóvics Szilárd gör. kel. (jeles), Miklauzić Ferenc (jó), Molnár Iván ref. (jeles), Moricz János ref. (ismétel), Nagy Ferenc ref. (jó), Nádosy István ev. (egs.), Nezval Ede (ismétel), Oláh Dezső ev. (ismétel), Ondrásek Antal (jeles), Radich Elemér (ismétel), Rázga Pál ev. (egs.), Sándy Gyula ev. (egs.), Schreiber János (egs.), Seenger Ervin (egs.), Severin István (latin), Siegler Sándor (jeles), Sipos Gábor ref. (jeles), Soós Zoltán ref. (egs.), Steinbach Antal (ismétel), Szalontay Valér (jeles), Szentgáli Dániel (jeles), Tamás Ferenc (jó), Teichmann Antal (történelem), Török László ref. (jó), Ugron Imre (egs.), Ullrich Jenő (egs.) Urai Győző (egs.), Varga Lehel (jó), Vezér Pál (ismétel), Vörös István (jó.), Weisz Ferenc izr. (jó), Zboray Gyula (egs.). Összesen: 63.

IV. osztály. Osztályfőnök: dr. Szörényi József.

Ábrányi Emil (egs.), Acsády Pál ref. (egs.), Ascher Károly ref. (egs.), Balázs József (egs.), Barna Ferenc (jó), Capek Tibor ev. (egs.), Deutsch László izr. (jó), Dobos Ferenc ref. (egs.), Dóra Sándor (jó), Ferenczi Zoltán (egs.), Finger György (ismétel), Flink Gyula (egs.), Gál László (jó), Gundelfingen József (egs.), Hencz László (egs.), Heylmann Jenő (egs.), Jáhl Rezső (egs.), Killmeyer Lajos (jó), Kiss Pál (jeles), Kiss László (egs.), Krémer László ref. (egs.), Magyar István (egs.), Nagy Béla ref. (egs.), Németh László (német, mennyiségtan), Ottlik Tihamér (jó), Prőhle István ev. (egs.), Rákóczy Ferenc (ismétel), Reisz György ref. (jó), Révész Imre ref. (egs.), Ruzs Béla ev. (egs.), Satzger Keresztély ev. (jó), b. Schilling

Frigyes (egs.), Schneidt Ottó (egs.), Steiner János ev. (egs.), Stoffer Sándor (egs.), Szabó László ref. (jó), Szemere István ref. (német), Szemere Miklós ref. (német), Szeszler Tihamér ev. (egs.), Szoyka Ferenc ev. (latin), Tauschek Endre (egs.), Veress Sándor ref. (egs.), Vécsey Szilárd ref. (egs.), Wiesenberger Antal (egs.), Zarka Sándorref. (egs.).
Összesen: 45.

V. osztály. Osztályfőnök: *Baros István.*

Acsády György ref. (menniségtan), Benisch Zoltán (jeles), Csuzy József ref. (egs.), Dárday-Abriáni Dezső (latin), Dobozy István ref. (egs.), Dudás Pál ref. (jeles), Elek György ref. (egs.), Esser Károly (egs.), Fekete Géza (latin, menniségtan), Gerstner István (egs.), Grosch József ev. (egs.), Harsányi Jenő (magyar, menniségtan), Hartner Miklós (német), Hodossy Imre (egs.), Hussek László (latin, német), Kövér Ferenc (menniségtan), Kreutzer József (egs.), Makk József (egs.), Maress Zoltán (jó), Marnó János (egs.), Marschalkó István ev. (egs.), Mártonffy László (egs.), Mészáros Béla ref. (latin), Moizer Ferenc (egs.), Noszlopy Kálmán (jó), Patyi István (jeles), Persa Andor (egs.), Priváry László (egs.), Rigó László (jó), Schauschek János (egs.), Schmitt Zoltán (jó), Spiegel József izr. (jó), Szarka Gyula (jó), Szekeres Sándor (egs.), Szoyka Sándor ág. ev. (egs.), Szóts László ref. (egs.), Sztraka Nándor ev. (ism.), Tóth László (egs.), Ujházy László ref. (latin), Varjas Géza (menniségtan), Vermes Imre (egs.), Zarka Elemér ref. (egs.), Zách Emil (ism.), Zelenka Ferenc (menniségtan), Zelkó László (latin). Összesen: 46.

VI. osztály. Osztályfőnök: *Besskó Jenő.*

Andrényi László (egs.), Benedek György ref. (egs.), Bozóky Endre (jeles), Corzan Avendano Gábor (jó), Elek György ref. (egs.), Farkas Tibor (jó), Fiala Géza (egs.), Gyulay Loránt (egs.), Halász Mihály ref. (jó), Hammerl Rezső (jó), Hammerl Sándor (jó), Havas János (egs.), Hayde Béla ev. (egs.), Hállay Tivadar (jó), Jencs Elemér ev. (egs.), Jurenák Sándor ev. (egs.), Karbach Antal (egs.), Kerkápoly László (egs.), Kormos Jenő izr. (egs.), Kovács József (jó), Kozma József izr. (jó), Kuhn István (egs.), Lénárd Ernő (egs.), Marczelly László ref. (egs.), Markhot Imre (egs.), Marnó Béla (jó), Marton István ev. (egs.), Molnár Ákos (egs.), Nagy László ref. (egs.), Nesztor György gör. kath. (egs.), Palkovics Ede (történelem), Pap Henrik ev. (egs.), Pálovics Endre ev. (egs.), Phillippp László ev. (egs.), Puschmann József (egs.), Pünkösti Pál ref. (egs.), Regele János (egs.), Rózsa Mihály (jó), Rubányi Imre (jeles), Sárközy Géza ref. (egs.), Schneidt Gyula (egs.), Smetana Frigyes (egs.), Stégmeier Ödön (egs.), Szabó Márton ref. (egs.), Szabó Sándor (egs.), Szarka József ev. (egs.), Szántó Ottó izr. (jó), Szilávy Géza (egs.), Vizer Tibor (jeles), Wein Levente (egs.), Wimmer Ervin (egs.). Összesen: 52.

VII. osztály. Osztályfőnök: *Dr. Pétergál Henrik.*

Alföldy Viktor (magyar), Balogh Iván ref. (menniségtan), Bárdos Géza (egs.), Bencze József (magyar), Blazsek Tibor (egs.), Donáth György (egs.), Farkas Gyula ev. (egs.), Feledi Béla (jó), Flamm Sándor izr. (jeles), Fuchs Róbert ref. (jó), Gáldony Béla (egs.), Halada Ferenc (egs.), Hei-

dekker Béla (egs.), Horváth István ism. (német), Hönich Miklós (hittan, gör. pótló irodalom, történelem, mennyiségtan), Illés Péter gör. kath. (jeles), Kilényi István izr. (jó), Kiss Lajos ref. (jeles), Kiszely Bertalan ev. (jeles), Kotsis Jenő (egs.), Kovács Károly (egs.), Krölling Ottó (gör. p. irodalom, német), Kunst Gyula (gör. p. irodalom), Majthényi László (egs.), Margitai (jó), Marinich Viktor (egs.), Mendelényi Miklós ref. (egs.), Mezey Andor (egs.), Mispál Ferenc ev. (jó), Nessinger Sándor (természet-tan), Okolicsányi Pál (egs.), Okolicsányi Kuthy Zoltán ev. (egs.), Pap Mihály ev. (egs.), Papanek Ernő (magyar, német, mennyiségtan), Répássy László gör. kath. (jó), Ring Oszkár (egs.), Schmidhofer Ferenc (egs.), Sólyom Jenő ev. (jeles), Spiegel Ferenc izr. (jó), Schürz László (mennyiségtan), Szabó Gábor (jó), Szalay Péter (egs.), Szodoray Lajos ref. (jeles), Tornallyay Bertalan ref. (egs.), Tury Ernő (mennyiségtan), Usetty Ferenc (egs.), Wyhnaek Ottó (egs.), báró Wasmer János (jó), Zombory István gör. kath. (egs.).

VIII. osztály. Osztályfőnök : *dr. Bartha József.*

Bekker Károly (egs.), Berzsényi-Janosits László (jeles), Bozóky Dénes (egs.), őrgrof Csáky-Pallavicini Alfonz (jeles), gróf Desseffy Aurél (jó), Dénes Károly (jó), Dobl Géza (egs.), Dobó László (egs.), Filó Imre (egs.), Fodor Miklós (egs.), Gaál Elemér ág. ev. (jó), Hajós János ref. (egs.), Harmatzy-Simon Béla ref. (jó), Heckl Jenő (egs.), Hitter József (jeles), Hoffmann Lajos (egs.), Horváth Gyula (egs.), Hrehuss István (egs.), Kajdi Imre ref. (egs.), Kiss Ernő (jó), Kompác Miksa (jó), Kovács Ákos (ref. (egs.)), Lippner Károly (jó), báró Lukács György (jó), Orphanides Iván ág. ev. (egs.), Papanek János (egs.), Paréj László (jó), Pálovics István ág. ev. (egs.), Persa László (egs.), Pöschl Imre (egs.), Prihradny Artur (egs.), Rubányi Pál (jeles), Schedel Andor (egs.), Schiffer István (egs.), Strache Gábor (egs.), Székács Ferenc ág. ev. (egs.), Szóts Gyula ref. (jó), báró Tornay György (egs.), Vecseklőy József (egs.), Vig Béla (egs.). Összesen : 40.

b)* *Magántanulók.*

I. osztály. Bencze Gyula (egs.), Márffy Albin (jeles), Scholtz Emil (egs.).

II. osztály. Bodor László (jeles), Györgyei Ödön (jeles), Purgly János (jó), Wein János (egs.), Wiltsek József (egs.).

III. osztály. Csarada Gusztáv (egs.), Gyarmati Pál (jó), Studer Árvéd (egs.), Ugron Gábor (egs.).

IV. osztály. gróf Bolza Géza (egs.), Kellner László (egs.), Menyhért Vilmos (egs.), Szokó Gyula (német).

V. osztály. Latinovics Oszkár (egs.), Nyáry János gróf (egs.), Purgly Lajos (egs.).

VI. osztály. Buday Kálmán (jó), gróf Desseffy Aurél (egs.), Frenyó Elemér (ismétel), Gyarmati Gábor (jó), Hönich Miklós (egs.), Kostyal Sándor (egs.), Renschler Rezső (mennyiségtan), Schürz László (egs.), (9) Zsiga István (egs.).

* 1920. szeptember 15-től az 1920. augusztusiak az elmúlt tanévhez számítattak.

VII. osztály. Buday Kálmán (jeles), gróf Erdődy Jenő (nem felelt meg), Kovács Gizella (megf.), Kuhn János (nem felelt meg), Lenkey István (megfelelt), Orsonics Pál (nem felelt meg).

VIII. osztály. Badó Ferenc (egs.), Balázs Barna (egs.), Bürger Nándor (egs.), Edelpacher István (egs.), Fehér Ferenc (magyar, mennyiségtan), Kuba József (egs.), Lengyel Jenő (természettan, mennyiségtan), Lengyel Lajos (egs.), Liteczky Andor (egs.), Lyachovics Tibor (egs.), Menczer Béla (egs.), Vanke Gábor (egs.), Wenk András (egs.). Összesen 13.

VIII. Érettségi vizsgálatok.

I. 1920. szeptemberben. Elnök : *dr. Pintér Jenő* tanker. kir. főigazgató. Jelentkezett 72 teljes éretts. vizsg., 5 ismétlő éretts. vizsg. tevő, 5 kiegészítő éretts. vizsg. tevő, 123 javító éretts. vizsg. tevő (köztük 3 másodízben javító), 13 latin ny. kieg. vizsg. tevő, 10 görög ny. kieg. vizsg. tevő, 4 lat. kieg. javító, 1 görög kieg. javító vizsgálatot tevő tanuló.

1. *1920. szeptember 2-án.* Magyar nyelv és irod. írásbeli dolgozat. Tétel : Vörösmarty lírai költészetének ismertetése.

1920. szeptember 3-án. Latin nyelv és irod. írásbeli dolgozat. Tétel :
1920. szeptember 4-én. Mennyiségtani írásbeli dolgozat.

a) *Algebra* : 60.000 K tőke, ha egy évvel rövidebb ideig kamatozott volna, a végösszeg 3996.12 K-val kevesebb lett volna ; ha pedig egy évvel tovább kamatozik, akkor 4156.02 K-val többre növekedik. Hány %-ra és hány évre volt a tőke elhelyezve?

b) *Geometria* : Két kerék szigora $R = 85$ cm. és $r = 25$ cm., melyeknek centrális távolsága 120 cm., mekkora a két keréken kereszteződés nélkül átfektethető hajtósíj hossza?

2. *Szöbéli vizsgálat* 1920. szeptember.

Jelesen érett : Durst János.

Jól érett : Róth Ferenc, Szántó Jolán, Zilahi Miklós, Zrinszky Miklós.
Érett : Alberty Jenő ism., Berger Tivadar, Bosnyák Árpád, Deák Iván Ignác, Daitsch László, Édes Imre, Fejtl László, Fleischer Tibor, Gébler Ferenc, Grünwald Béla, György Géza, Hermann László, Hiki András, Hrianka József, Iba István, Kertész Ferenc, Kesiar Pál, Király Aurél, Kiss József ism., Kiszely Alajos, Kovács Gábor, König Antal ism., Könyves Tóth Kálmán ism., Kraus Dénes, Krisch József, Linka Ferenc, Löwensohn Miksa, Makovszky László, Mentusz László, Mészöly Szilárd, Mocsáry László, Noszkay Ernő, Rüblein Kamil, Schleich Ferenc, Szabó Pál, Vaday László, Vattay Elemér.

Nem érett : Egy tárgyból : Bartos Dezső, Csapkovits István, Géber Miksa, Haás Aladár, Katz Menyhért, Lendvai András, Miesz Béla, Olbert Károly, Orosz Ervin, Pásztó István ism., Simig Jenő, Sücs Ferenc, Vajda László, Weiss Viktor, Wenczel Gusztáv, Zaitz Jenő.

Több tárgyból : Elégtelen írásb. dolg. alapján : Bodai Jenő, Egyed László, Hajduk András, Kun Gyula, László Miklós, Ledermajer Ferenc, Ledermajer György, Pál Géza, Polyánszky Tibor, Romanecz Gyula, Steiner István, Szerencsés Pál, Weisz Alfréd ; elégtelen szóbeli vizsg. alapján :

Bajchy Jenő, Barényi István, Feimer Miklós, Varga Nagy Gyula, Zemp-lényi Zoltán.

3. *Javító érettségi vizsgálatok:*

a) *Magyar nyelv: jól éretl:* Bréi Antal, Kajdaci Ferenc, Könye György, Marton László, Menyhárt Pál, Pártos Imre, Schweitzer Iván; — *éretl:* Andor Kálmán, Bogan László, Braun Dezső, Csabay Béla, Detre Loránt, Farkas László, Fehlinger János, Ferencz Lajos, Gál Dezső, Györy Ervin, Haán Imre, Jenei Nándor, Juszt Jenő, Kada Andor, Mispál Lajos, Pető Sándor, Pichler Kornél, Pollák Leó, Rádai László, Trembeczki László, Valek László, Weinberger Szilárd; — *nem éretl:* Herald Domonkos, Per Lajos, Schulcz Tivadar, Szabados János, Szakmány László.

b) *Latin nyelv: éretl:* Bognár János, Czibulka Gyula, Felde Tibor, Fidler Béla, Groszmann Mária, gr. Hadik Antal, Herc Antal, Hoch Pál, Kaszás Árpád, Kövesi György, Kulcsár Vidor, Lázár Géza, Ledovits József, Molnár Ferenc, Reiter Ferenc, Ruda István, Ruttkay Géza, Simkó László, Somogyi Sándor, Strassburger Imre, Szabó Gyula, Sztaroveczky Márton, Teke Ferenc, Ullmann Imre; — *nem éretl:* Breyer Sándor, Faragó Dezső, Hantos György, Kardos Imre, Rosenthál Kornél, Szöllőssy Ferenc.

c) *Történelem: jól éretl:* Herczeg László, Saffó József, Scheiber Sándor; — *éretl:* Ádám János, Fetl Tibor, Hegedüs István, Horváth László, Kúhn Károly, Pogány Zoltán, Siroky Nándor, Sümegi Antal, Ujfaluassy István, Vámos György; — *nem éretl:* Bärnkopf Pongrác, Römer Aladár, Szedő Mihály, Szemere Albert, Valykó István.

d) *Mennyiségtan: jól éretl:* Lehóczky Mátyás, Molnár Kálmán; — *éretli* Aibeck Alajos, Antal József, Babocsay István, Barna Andor, Biró István, Czövek András, Gombás Sándor, Kocsis Elek, Saly József, Szomjas István, Titli László, Topál József, Vizi Béla; — *nem éretl:* Fellner Tibor, Rostás Miklós, Schrenk Lajos, Somló István, Stern Jenő, Uy Károly.

e) *Természettan: jól éretl:* Csupor Gábor, Hanurái Vilmos, Tuschák Géza; — *éretl:* Balázsovich Ernő, Forgács József, Gyulai Gyula, Kalamenovics Géza, Kerekes Mihály, Klein Géza, Kovács József, László Tibor, Polgár László, Puck Béa, Spirtó Milán, Szilas László, Szilvássy Károly, Takács László, Váczai János; — *nem éretl:* Schäfer Imre.

4. *Kiegészítő érettségi vizsgálatok:*

I. *Latin, mennyiségtan és fizika: jól éretl:* dr. Janeschdich Julia.

II. *Magyar ny. és történelem: éretl:* Rámeszdorfer László.

III. *Történelem: éretl:* Domokos Imre, Pintér István.

IV. *Történelem, fizika: jól éretl:* Veszelyi Béla.

V. *Latin ny.: kiegészítő vizsgálaton: jelesen éretl:* Fábry Antal, Keller János; — *jól éretl:* Antal Lajos, Kral Ferenc; — *éretl:* doberdói Breit Vince, Erdélyi Győző, Körner Ferenc, Láng Pál, Link Richard, Martos Károly, Prokisch Ferenc, Révai Endre, Szigeti Tibor.

VI. *Görög ny. kiegészítő vizsgálaton: jól éretl:* Gajáry László, Király Aurél, Láng Pál, Révai Endre; — *éretl:* Berger Tivadar, Klinghoffer Henrik, Kraus Dénes, dr. Panajoth Gyula, Ruda István, Virág Frigyes.

VII. *Latin ny. kieg. javító-vizsgálaton: éretl:* Lengyel István; — *nem éretl* (javíthat): Gurszky Gyula, Rákos Jenő; — *nem éretl* (többé nem vizsgálhatik): Balla Gyula.

VIII. *Görög ny. kieg. javító-vizsgálaton: jól éretl:* Mihalik Sándor.

II. 1920. decemberben. Elnök: *Pintér Jenő* dr. tanker. kir. főigazgató. Jelentkezett 10 rendes- és 32 magántanuló, 2 görög kiegészítő vizsgálatot tevő, 39 javító, 4 magyar, történelem és fizika kiegészítő vizsgálatot tevő és 8 latin kiegészítő vizsgálatot tevő tanuló.

1. 1920. december 6-án írásbeli dolg. a magyar nyelv és irod.-ból. Tétel: A magyar ballada-költészet fejlődése.

1920. december 7-én írásbeli dolgozat a latin nyelv és irod.-ból. Tétel: Cicero: Laelius de amicitia VI. fejj. 21—22. p.

1920. december 9-én írásbeli dolgozat a mennyiségtanból. Tétel: a) Valamely kör kerülete 1200 m., melynek egy pontjából *A* és *B* egyidejűleg indul el; *B* azonban 20 sec.-mal később érkezik vissza, a kiindulási pontba, mint *A*. Ha *A* sebességét 1 m.-rel csökkentenék, *B* pedig 2 m.-rel növelnék, úgy *B* $9\frac{1}{n}$ sec.-mal előbb térne vissza, mint *A*. Mekkora az eredeti sebességek?

b) Egy háromszög oldalai: $a = 10$ cm, $b = 15$ cm és $c = 20$ cm. Mekkora azon kettőskúp köbtartalma, mely akkor keletkezik, ha a háromszög legnagyobb oldala körül forog?

2. Szóbeli vizsgálat 1920. december 10., 11., 14. és 15-én.

Jelesen érett nincs.

Jól érett: Eszteliczky András, Kucsera István, Lyahovics Tibor, Zollmann Jenő (4.)

Érett: Balázs Barna, Becker Boldizsár, Brenner Péter, Brieger Sándor, Bürger Nándor, Csépes Endre, Debreczeni Károly, Desseffy Béla, Edelpacher István, Endersz Ervin, Füzik Árpád, Gorzó Dénes, Guzikovszky Lipót, Kamarás István, Köves Oszkár, Kreiszig Gizella, Kuba József, Medve Miklós, Olajos Sándor, Östreicher Jenő, Paikert Géza, Schalkházi Ferenc, Weisz László. (23.)

Nem érett: Egy tárgyból: Károvi Erzsébet, Kiss József, Korponay László, Lengyel Lajos, Lichtenstein Lázár, Liteczky Andor, Menczer Béla, Stein Simon, Takács Attila, Tóth Aladár, Váradi Endre. (11.)

Több tárgyból: Kánitz György, Nagy Károly, Pádár Sándor, Róth Sándor. (4.)

3. Görögny. és irod. kiegészítő vizsg. érett: Byély Béla, Harsányi Zoltán. (2.)

4. Javító érettségi vizsg. érett: Herald Domonkos, Per Lajos, Szabados János, Szakmány László, Schulcz János, Szücs Ferenc (magyar), Breyer Sándor, Kardos Imre, Miesz Béla, Olbert Károly, Orosz Ervin, Rosenthal Kornél, Szöllösy László, Hantos György (latin), Bärnkopf Pongrácz, Pásztó István, Römer Aladár, Simig Jenő, Szedő Mihály, Szemere Albert, Válykó István (történelem), Fellner Tibor, Géber Miksa, Hegedüs András, Rostás Miklós, Schrenk Lajos, Stern Jenő, Uy Károly, Weiss Viktor, (mennyiség-tan), Bertos Dezső, Haas Aladár, Katz Menyhért, Púr Mátyás, Szántó Aladár, Zaitz Jenő (természetan). (35.)

Nem érett: Vajda László, Wenzel Gusztáv, Balázs Károly, Csapkovits István. (4.)

5. Magyar, történelem és természetan kieg. vizsg. érett: Egry Tibor, Pleidell Ambrus, Púr Mátyás, Tomecz István. (4.)

6. Latin nyelv és irod. kieg. vizsg. érett: Ferenczy Endre, Korponay Géza, Mayer Gyula, Solymossy Dezső, Sterk Ödön. (5.)

Nem érett: Baranyai Béla, Mutschenbacher Edvin, Róth Pál. (3.)

III. 1921. június hóban. Elnök: *Pauler Ákos* dr. egyetemi ny. r. tanár. Jelentkezett: 42 rendes- és 5 magántanuló, 5 görög nyelv és irodalom kiegészítő vizsgálatot tevő, 14 javító és 2 magyar, történelem és természettan kiegészítő érettségi vizsgálatot tevő tanuló.

1. *1921. május hó 17-én* írásbeli dolg. a magyar nyelv és irod.-ból. Tétel: A nő szerepe Az ember tragédiájában.

1921. május 18-án írásbeli dolg. a latin nyelv és irod.-ból. Tétel: C. Sallustius Crispus: «De coniuratione Catilinae» c. művének 59. és 60. fejezete nagyobb kihagyásokkal.

1921. május 19-én írásb. dolg. a mennyiségtanból. Tétel: a) 10 000 K 10 év alatt kamatok kamatjával együtt 17.800 K-ra növekedett. Mekkora a kamatláb, ha ez az első 5 év alatt $\frac{1}{2}\%$ -al nagyobb, mint az utolsó öt év alatt?

b) Valamely torony csúcsát 186.6 m. távolságból α szög alatt látjuk. Ha 136.6 m.-el közelebb jövünk, akkor a szög megháromszorozódik. Milyen magas a torony?

2. *Szöbeli vizsgálat 1921. június hó 6-án, 7-én, 8-án, 9-én, 10-én és 11-én* *Jelesen érett:* Berzsenyi-Janosits László, Csáky Pallavicini Alfonz őrgróf, Gaál Elemér, Harmatzy-Simon Béla, Hitter József, Kiss Ernő, Rubányi Pál. (7.)

Jól érett: Desseffy Aurél gróf, Dénes Károly, Dobó László, Hoffmann Lajos, Kompast Kikksa, Lippner Károly, Lukács György báró, Paréj László, Strache Gábor, Szóts Gyula, Vecseklőy József, Vig Béla. (12.)

Érett: Dobl Géza, Filó Imre, Fodor Miklós, Hrehuss István, Kafdi Imre, Kovács Ákos, Lengyel Jenő, Orphanides János, Papanek János, Pálovics István, Persa László, Polyánszky Tibor ism., Pöschl Imre, Prihradny Artur, Schedel Andor, Wenk András. (16.)

Nem érett: Egy tárgyból: Bekker Károly, Bozóky Dénes, Heckl Jenő, Horváth Gyula, László Miklós ism., Vanke Gábor, Sztolár Imre. (7.) Több tárgyból: Hajós János, Schiffer István, Szápáry Géza gróf, Székács Ferenc, Tornay-Schosberger Henrik báró. (5.)

3. *Görög kiegészítő vizsgálaton:* *Jelesen érett:* Berzsenyi-Janosits László, Rubányi Pál. (2.)

Jól érett: Moravek Lajos. (1.)

Érett: Asztalos Miklós, Vig Béla. (2.)

4. *Javító vizsgálaton:* *Érett:* Károvcics Erzsébet, Kiss József, Lengyel Lajos, Takács Attila, Váradi Endre, Róth Pál, Schmidt Rezső, Tóth Aladár, Vajda László, Wenzel Gusztáv, Lendvai András, Liteczky Andor, Menczer Béla. (13.)

Nem érett: Korponay László. (1.)

5. *Magyar történelem és természettan kiegészítő vizsgálaton:* *Érett:* Moravek Lajos. (1.)

Nem érett: Kratochwill Béla. (1.)

IX. Statisztikai kimutatás.

A tanulók száma. A rendes tanulók száma az iskolai év elején 440 volt, az iskolai év végén 403. Az utóbbiak, tehát a vizsgálatot tett és osztályzatot nyert rendes tanulók, osztályok szerint a következőképpen oszlottak meg: I. : 57, II. : 52, III. : 63, IV. : 45, V. : 45, VI. : 52, VII. : 49, VIII. : 40. Nyolc osztályban 403 tanuló.

A tanulók vallása. Róm. kath. 268, gör. kath. 4, gör. kel. 2, ref. 65, ev. 51, izr. 13. *Százalékban:* Róm. kath. 66%, gör. kath. 1%, gör. kel. 0.4%, ref. 16%, ev. 13%, izr. 3.6%.

A tanulók anyanyelve. Magyar 396, német 7. *Százalékban:* magyar 98.3%, német 1.7%.

A tanulók nyelvismerete. Csak magyarul beszél 219, más nyelven is beszél 184. Az utóbbiak közül: németül 161, tótul 8, horvátul 1, oláhul 1, olaszul 5, franciául 18, angolul 19. *Százalékban:* csak magyarul beszél 54%, más nyelven is 46%. Az utóbbiak közül: németül 39.8%, tótul 1.9%, horvátul 0.2%, oláhul 0.2%, olaszul 1.2%, franciául 4.3%, angolul 4.6%.

A tanulók születésének helye. Budapesti 249, vidéki 143, horvátországi 1, külföldi 10. *Százalékban:* Budapesti 61%, vidéki 36%, horvátországi 0.2%, külföldi 2.8%.

A tanulók szüleinek lakóhelye. Budapesti 328, vidéki 75. *Százalékban:* Budapesti 81.5%, vidéki 18.5%.

A tanulók szüleinek foglalkozása. Önálló gazda 38, önálló iparos 13, önálló kereskedő 11, önálló értelmiség 53, közalkalmazott 185, magánalkalmazott 73, egyéb 30. *Százalékban:* Önálló gazda 9.5%, önálló iparos 3.5%, önálló kereskedő 2.6%, önálló értelmiség 13.5%, közalkalmazott 46%, magánalkalmazott 18%, egyéb 7.5%.

A tanulók viselete. Dicséretes 339, megfelelő 64. *Százalékban:* dicséretes 84%, megfelelő 16%.

A tanulók előmenetele. Jeles 37, jó 91, elégséges 219, bukott egy tárgyból 29, két tárgyból 11, több tárgyból 18. *Százalékban:* Jeles 9%, jó 22.5%, elégséges 54%, bukott egy tárgyból 7.5%, két tárgyból 2.6%, több tárgyból 4.5%.

Az egy, két, több tárgyból bukott tanulók száma osztályonként: I. : 8, II. : 4, III. : 14, IV. : 7, V. : 14, VI. : 1, VII. : 10, VIII. : —. *Százalékban:* I. : 1.9%, II. : 0.9%, III. : 3.2%, IV. : 1.7%, V. : 3.2%, VI. : 0.2%, VII. : 2.4%, VIII. : —. Összesen: 14%.

A tanulók mulasztása. Az egész iskolai évben mulasztott tanítási órák száma 19.177. Egy tanulóra átlag 48 mulasztott óra esik.

A magántanulók. Az év folyamán (1920. szeptembertől) vizsgálatot tett 47 magántanuló. Osztályok szerint: I. : 3, II. : 5, III. : 4, IV. : 4, V. : 3, VI. : 9, VII. : 6, VIII. : 13. Vallás szerint: róm. kath. 34, gör. kath. 1, ref. 4, ev. 7, izr. 1. *Százalékban:* Róm. kath. 72.5%, gör. kath. 2%, ref. 8.5%, ev. 14.8%, izr. 2.2%. Megfelelt 40, nem felelt meg 7. *Százalékban:* megfelelt 85%, nem felelt meg 15%.

X. Tájékoztató az 1921—22. iskolai évré.

1. A főgimnázium II—VIII. osztályába fölvehetők, akik az előző osztályt nyilvános főgimnáziumban elégséges eredménnyel végezték. Reáliskolából vagy polgári iskolából átlépők fölvételi vizsgát tesznek. A fölvételi vizsga díja tárgyanként 30 korona. — A tanintézet I. osztályába az a tanuló léphet, ki a 9. évet betöltötte s 12 évnél nem idősebb. E körülmény anyakönyvi kivonattal (nem tanusítvánnyal, keresztlevéllel) igazolandó, a népiskola alsó 4 osztályát jó sikerrel végezte és fölvételi vizsgát tesz. (12 K.) — Azonkívül minden tanuló első beiratáskor hiteles

bizonyítvánnyal igazolni tartozik, hogy beoltották. — Minden tanuló első fölvételre személyesen és rendszerint atyja, anyja vagy gyámja kíséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni. Beiratási díj 90 K. Tandij: 520 K.

2. A gimnázium V. osztályába belépő tanuló szülője, ill. gyámja a beirataskor köteles bejelenteni, vajjon fia ill. gyámoltja az 1890. évi XXX. t.-c. értelmében a görög nyelvet, avagy pótló tantárgyakat fogja-e tanulni.

3. A fölvételi, különbözeti (tárgyankint 30 K), magán (tárgyankint 75 K) és javító vizsgák 1920. aug. végén lesznek (aug. 30. és 31.).

4. Szept. 4-ike után jelentkező tanulók késedelmük okát hitelesen igazolni tartoznak; szept. 15-én túl az igazgató nem vehet fel többé tanulót, bármely oka volt is mulasztásának. A fölvételt ezentúl bélyeges folyamodásra csak a tank. kir. főigazgató engedheti meg.

Megjegyzendőnek tartjuk, hogy intézeti tanulót csakis összes intézeti tartozásának kiegyenlítése után irunk be, illetőleg csak akkor kapja meg évvégi bizonyítványát.

5. Az évvégi összefoglalásokon egészben vagy részben elmaradt tanulók a következő tanév elején kellően megokolt folyamodás (tisztiorvosi bizonyítvány) alapján a magánvizsgai díj (tárgyankint 75 K) befizetése után magánvizsgát tesznek. Jelentkezés határideje július 5.

6. Azok a tanulók, kik két tantárgyból nyertek elégtelen osztályzatot, a tank. főigazgató úr útján nyerhetik meg a javító vizsgálatra való engedélyt.

7. A főgimnáziummal kapcsolatos m. kir. Ferencz József nevelőintézettről ezen Értesítő II. része ad tájékoztatást.

XI. Tankönyvjegyzék 1920—21-re.

I. osztály. *Pokorny E.*: Ájtatossági gyakorlatok. 3. kiad. Nagyobb katekizmus. 2. kiad. — *Bartha J.*: Magyar nyelvtan mondattani alapon. I. rész. I—II. o. 7. kiad. — *Balogh P.*: Magyar olvasókönyv. I. oszt. 4. kiad. — *Schultz—Dávid*: Kisebb latin nyelvtan. 10. kiad. — *Fodor—Székely*: Liber Sexti. I—II. rész. 3. kiad. — *Némethy K.*: Földrajz. I. oszt. 8. kiad. — *Kozma—Kőrösi*: Rendsz. földr. atlasz. 17. kiad. — *Szterényi H.*: Természetr. I. oszt. 6. kiad. — *Lutter N.*: Közönséges számtan. I. oszt. 16. kiad. — *Landau—Wohlrab*: Rajz. geometria. I. rész. 8. kiad. — *Vajda P.*: Szépírási minták.

II. osztály. *Pokorny E.*: Ájtatossági gyakorlatok. 3. kiad. — Kath. nagyobb katekizmus. 2. kiad. — *Pokorny E.*: Ószövetségi bibliai történetek. 11. kiad. — *Bartha J.*: Magyar nyelvtan mondattani alapon. I. rész. I—II. oszt. 7. kiad. — *Balogh P.*: Magyar olvasókönyv. II. oszt. 2. kiad. — *Schultz—Dávid*: Kisebb latin nyelvtan. 10. kiad. — *Fodor—Székely*: Liber Sexti. I—II. rész. 3. kiad. — *Némethy K.*: Földrajz. II. oszt. 6. kiad. — *Kozma—Kőrösi*: Rendsz. földr. atlasz. 17. kiad. — *Szterényi H.*: Természetr. II. oszt. 4. kiad. — *Lutter N.*: Közönséges számtan. II—III. oszt. 16. kiad. — *Landau—Wohlrab*: Rajz. geometria. II. rész. 7. kiad. — *Vajda P.*: Szépírási minták.

III. osztály. *Pokorny E.*: Ájtatossági gyakorlatok. 3. kiad. Kath. nagyobb katekizmus. 5. kiad. — *Pokorny E.*: Újszövetségi bibliai történetek. 9. kiad. — *Bartha József dr.*: Rendszeres magyar nyelvtan. 3. kiad. —

Balogh P.: Magyar olvasókönyv. III. oszt. 2. kiad. — *Schultz—Dávid*. Kisebb latin nyelvtan. 10. kiad. — *Fodor—Székely*: Liber Sexti. II. rész: III—IV. oszt. 3. kiad. — *Vajda K.*: Szemelv. Corn. Neposból. — *Roseth A.*: Szemelv. Phaedrus meséiből. 3. kiad. — *Szörényi J.*: Német nyelvkönyv. I. rész. III—IV. oszt. — *Marczali—Andor*: Magyarország története., I. rész. III. oszt. — *Kogutovicz*: 10 térkép a magy. tört. tanításához. 6. kiad. — *Némethy K.*: Földrajz. III. oszt. 6. kiad. — *Vargha Gy. dr.*: Emberföldrajz. — *Kozma—Kőrösi*: Rendsz. földr. atlasz. 17. kiadás. — *Lutter N.*: Közönséges számtan. II—III. oszt. 16. kiad. — *Landau—Wohlrab*: Rajzoló geometria. III. rész. 6. kiad.

IV. osztály. *Pokorny E.*: Ájtatfossági gyakorlatok. 3. kiad. Kath. nagyobb katekizmus. 5. kiad. — *Pokorny E.*: Szertartástan. 12. kiad. — *Bartha—Prónai*: Stiliztika. 4. kiad. — *Lehr A.*: Arany János Toldija. — *Schultz—Dávid*: Kisebb latin nyelvtan. 10. kiad. — *Fodor—Székely*: Liber Sexti. II. rész. III—IV. oszt. 3. kiad. — *Kempf J.*: Julius Caesar De bello Gallico szemelv. 2. kiad. — *Cserép J.*: Szemelv. P. Ovidius Naso műveiből. 3. kiad. — *Szörényi J.*: Német nyelvkönyv. I. rész. III—IV. oszt. — *Marczali—Andor*: Magyarország története. II. rész. IV. oszt. — *Csóka—Zibolen*: Közgazdasági és jogismeretek. 2. kiad. — *Kogutovicz* 10. térkép a magy. tört. tanításához. 6. kiad. — *Szterényi H.*: Növénytan. 7. kiad. — *Borosay D.*: Algebra. 9. kiad. — *Landau—Wohlrab*: Rajzoló geometria. III. rész. 6. kiad.

V. osztály. *Pokorny E.*: Ájtat. gyakorl. 3. kiad. — *Pokorny E.*: Katholikus hittan. 2. kiad. — *Bartha—Prónai*: Retorika. 4. kiad. — *Kapossy*: Ciceronis pro Archia oratio. 3. kiad. — *Zsámboki Gy.*: Ciceronius pro lege Manilia, de imp. Gn. Pompei oratio. 4. kiad. — *Cserép J.*: Szemel P. Ovidius Naso műveiből. 3. kiad. — *Maywald J.*: Görög nyelvtan. 6. kiad. 1911. — *Maywald J.*: Görög olvasókönyv. I. rész. 5. kiad. — *Timár P.*: Rendszeres német nyelvt. V. és VI. oszt. 3. kiad. — *Timár P.*: Német olvasókönyv. II. rész. 2. kiad. — *Szölggyém J.*: Világtörténet. I. rész. 3. kiad. — *Kogutovicz*: Történelmi iskolai atlasz. — *Szterényi H.*: Állattan. 5. kiad. — *Borosay D.*: Algebra. 5. kiad. — *Borosay D.*: Geometria. I. rész V—VI. oszt. 4. kiad. — *Prónai L. dr.*: Görögptólló irodalmi olvasmányok. I. köt. V. oszt.

VI. osztály. *Pokorny E.*: Ájtat. gyakorl. 3. kiad. — *Matuszka*: Erkölcstan. 3. kiad. *Bartha—Prónai*: Poetika. 4. kiad. — *Kalmár E.*: Szemelv. T. Livius római történetéből. 4. kiad. — *Wirth Gy.*: Vergilius Aeneise. — *Timár P.*: Rendsz. német nyelvtan. V—VI. o. 3. kiad. — *Timár P.*: Német olvasókönyv. II. rész. 2. kiad. — *Maywald J.*: Görög nyelvtan. 6. kiad. 1911. — *Maywald J.*: Görög olvasókönyv. II. rész. 4. kiad. — *Szölggyém J.*: Világtörténet. II. rész. 4. kiad. — *Kogutovicz*: Történelmi isk. atlasz. — *Szterényi H.*: Ásványtan és chemia. 5. kiad. — *Borosay D.*: Algebra. 9. kiad. — *Borosay D.*: Geometria. I. r. V—VI. oszt. 6. kiad. — *Lutter N.*: Logaritmusok. 16. kiad. — *Jancsó B.*: Magyar irod. olvasm. II. r. 2. kiad. — *Csiky G.*: Sophokles: Antigone. — *Csiky G.*: Sophokles: Elektra.

VII. osztály. *Pokorny E.*: Ájtat. gyakorl. 3. kiad. — *Vincze—Ambró*: Egyháztörténelem. 7. kiad. — *Bartha J.*: A magy. nemz. irod. története. I. kötet. 3. kiad. — *Színnyei J.*: A magyar nyelv. 8. kiad. — *Zsámboki Gy.*: Ciceronis oratio in Verrem. IV. De Signis. — *Wirth Gy.*: Vergilius Aeneise. — *Cserép J.*: Sallustius De bello Iugurthino. — *Dávid I.*: Herodoti Epitome.

4. kiad. — *Kempf J.*: Szemelvények az Odysseiából. 2. kiad. — *Radványi T.*: Német irod. olvasókönyv. — *Weber*: Goethe: Hermann u. Dorothea. 8. kiad. — *Heinrich G.*: Lessing: Minna von Barnhelm. — *Szölgyény J.*: Világtörténet. III. rész. 2. kiad. — *Kogulovicz*: Történelmi isk. atlasz. — *Borosay D.*: Algebra. 9. kiad. — *Borosay D.*: Geometria. II. rész. VII–VIII. o. 3. kiad. — *Lutter N.*: Logaritmusok. 16. kiad. — *Szijártó M.*: Fizika. I. r. 2. kiad. — *Jancsó B.*: Magy. irodalm. olvasm. III. r. 2. kiad. — *Szilasi M.*: Szemelv. Thukydidesből. 2. kiad. — *Földi J.*: Demosthenes válog. beszédei. 2. kiad.

VIII. osztály. *Pokorny E.*: Ájtat. gyakorl. 3. kiad. — *Uhlyárik*: Apologetika. 3. kiad. — *Bartha J.*: A magy. nemz. irod. tört. II. r. 3. kiad. — *Schmidt A.*: Szemelv. Tacitus Annaleseiből. 2. kiad. — *Wirth Gy.*: Szemelv. Q. Horatius. Fl.-ból. 3. kiad. — *Kempf J.*: Szemelvények az Iliásból. 2. kiad. — *Simm J.*: Szemelv. Platonból. 2. kiad. — *Radványi T.*: Német irod. olvasókönyv. Sz.-J.-T. — *Heinrich G.*: Schiller: Wilhelm Tell. 7. kiad. — *Andor J.*: Magyarország története. 2. kiad. — *Borosay D.*: Algebra. 5. kiad. — *Borosay D.*: Geometria. II. rész. VII–VIII. o. 2. kiad. — *Lutter N.*: Logaritmusok. 16. kiad. — *Szijártó M.*: Fizika. II. rész. Lamp.–Wod. 2. kiad. — *Szitnyai E. dr.*: Lélektan és logika. — *Alexander B.*: Szemelv. Platon és Aristotelesből. 5. kiad. — *Zsámboki Gy.*: A görög művészet kiv. alkotásai. 2. kiad.

Segédtankönyvek. *Molnár S.*: Latin stilusgyakorlatok. II. rész. 3. kiad. — *Wagner–Horváth*: Római régiségtan. 8. kiad. — *Mika S.*: Magy. tört. olvasm. I. r. 2. kiad. III. o., II. r. IV. o., III. r. V. o., IV. r. VI. o., V. r. VII. o., VI. r. VII. o. — *Kelemen J.*: Magy.-német és német-magy. zsebnaptár. 13. kiad. — *Schmidt J.*: Magy.-német és német-magy. kéziszótár. 2. kiad. — *Schmidt J.*: Latin-magyar és magyar-latin zsebszótár. 3. kiad. — *Lévay–Vida*: Görög-magyar és magyar-görög szótár. 4. kiad.

M. KIR. FERENC JÓZSEF NEVELŐINTÉZET

1920 — 1921.

I. A magyar királyi Ferenc József-nevelőintézet rövid története.

(1889—1921.)

Bús csonkaságunk fájdalmasan szomorú, de nem reménytelen jelenéből 32 év történetére tekintünk vissza. Oly időkre, melyeknek még friss történelmi távlatából széles horizontok, új magyar energiák, biztató feltörekvések bukkannak elő. Ott látjuk a szabadságharcokból és politikai küzdelmekből lassanként kibontakozó Magyarországot, amint figyelmét mindinkább az anyagi és szellemi művelődés felé irányozza. Előbb hosszú századokig kellett harcolnia a Keletről előretörő népekkel önállóságának s a nyugati művelődésnek a védelmében s még meg se szabadulva teljesen e veszélytől, újabb harcra kellett kelnie nemzeti létéért és szívósan védelmezett függetlenségéért a nyugati nagyhatalmi törekvésekkel.

E nehéz idők alig szünetelő harcai minden erejét és figyelmét lekötötték s így, különösen a mohácsi vész óta, intézményeiben, szellemi műveltségében a nyugati államok mögött maradt. Az 1867-es kiegyezéssel kezdődő békésebb korszak megadta végre a lehetőséget a nemzet életét legmélyebben érintő problémák felismerésére és egy modern kultúrpolitika kezdeményezésére. Európai műveltségű, a nemzeti élet minden vonatkozását áttekintő férfiak a szembeötlő hiányok pótlásával és új célkitűzésekkel igyekeztek a százados mulasztásokat helyrehozni.

Részben nyugati mintára alkotott, részben a helyi viszonyokhoz alkalmazott új intézmények voltak hivatva megadni a magyarság anyagi és szellemi művelődésének új alapjait.

A művelt magyar középosztálynak s a magasabb társadalmi állású családoknak nagy része gyermekeinek a szorosan vett középiskolai tantárgyakon kívül nagyobb általános műveltséget óhajtott adni. Mivel ily irányú hazai intézetünk nem volt, sokan közülük — a nemzeti szellem rovására — külföldön iskoláztatták gyermekeiket. E hiány pótlására alkotta meg a magyar művelődés egyik jövőbe néző, nagynevű munkása, gróf Csáky Albin kultuszminiszter a magyar királyi Ferenc József-nevelőintézetet.

1889. július 5-én hagyta jóvá őfelsége I. Ferenc József király az intézet szervezeti szabályait. Ezek szerint *a II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium mellett felállított Ferenc József-nevelőintézet célja oly gimnáziumi tanulókat, akik nagyobb általános műveltségre törek-szenek, gondos házi felügyelettel és tanítással minden tekintetben kiváló nevelésben részesíteni.*

A szorosan vett intézeti nevelés és oktatás az idők folyamán

a gimnáziumi tantárgyakban való szakszerű vezetés mellett főleg a hazafias és vallásos szellemre, fegyelmezett és öntudatos viselkedésre, az igazi uri modorra, valamint a modern nyelvek, a zene és a sportok gyakorlására terjed ki.

Ófelsége ugyancsak 1889. évi július 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával megengedte, hogy az intézet az ő nevét viselje s két év múlva, 1891. március 7-én az intézetet látogatásával tüntette ki. E látogatásának emlékéül hozzájárulását adta ófelsége ahhoz, hogy az intézet növendékei diszes egyenruhájukhoz kardot viselhessenek. Gróf Csáky Albin kultuszminiszter a növendékek szorgalmának fokozására megengedte, hogy a jó és jeles előmenetelűek gallérjukon egy, illetőleg két aranyávot viseljenek kitüntetésképen.

Az intézet tulajdonképeni szervezése 1889. július 10-én lett teljessé, mikor ófelsége a személyi szervezetet jóváhagyva, Dunay Ferenc besztercebányai tankerületi főigazgatót bízta meg az intézet ideiglenes vezetésével. Már a következő évben dr. Erődi Béla kolozsvári tankerületi főigazgató került az intézet élére. Az ő külföldön is gyarapított nagy tapasztalata, széles látóköre és odaadó munkássága vezette át az intézetet a kezdet nehézségein s alakította ki annak később nagyszerűen bevált nevelési és oktatási rendjét. Az általa 20 növendékkel átvett intézet növendékeinek száma hamarosan 50—60-ra emelkedett. Dr. Erődi Béla 5 évi céltudatos és nagy eredményeket felmutató működés után 1895-ben a budapesti tankerület főigazgatója lett s így távozott az általa mintaszerűen vezetett intézet éléről.

Ekkor nevezte ki a kultuszminiszter dr. Demeczky Mihályt a II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium igazgatójává s megbízta a Ferenc József-intézet vezetésével is, először csak ideiglenesen. Rövid idő múlva véglegesen is átvette a vezetést, mint az intézet kinevezett kormányzója. Így mindkét intézet egy kéz irányítása alá került s ennek üdvös hatása rövidesen jelentkezett.

Dr. Demeczky Mihály 12 évig (1895—1907.) állott az intézet élén. Ez idő alatt rendkívüli nyelvismeretét, nagy tudását, minden energiáját teljesen az intézet fejlesztésére fordította s a már előbb is nagy sikerrel rendezett tanulmányi kirándulásokat rendszeressé tette. Nagy gondot fordított a művészeti nevelésre s az intézetet számos művészi értékű festménnyel, szoborral és bútorttal szerelte fel. Nagy érdemeinek elismeréséül 1905-ben elnyerte az udvari tanácsosságot s 1907-ben egyetemi tanári kathedrával cserélte fel addigi kiválóan betöltött munkakörét.

Utána Szölgvény Ferenc lett a II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium igazgatója és a Ferenc József-nevelőintézet kormányzója. Az ő 13 évi hosszú és sikeres működésének idején, 1914. május 15-én és 16-án ülte meg a Ferenc József-nevelőintézet fenn-

állításának negyedszázados évfordulóját előkelő közönség jelenlétében s fényes ünnepek keretében.

Megjelent a közéletnek és tudománynak igen sok kiváló tagja, köztük számosan az intézet volt növendékei közül.

Ép ez az intézet jelentőségének legszebb bizonyítéka, hogy a szárnyai alól kibocsátott növendékek legnagyobb része mind közéleti, mind társadalmi téren előkelő nevet és helyet vívott ki magának.

Alig zajlottak le a fényes jubileumi ünnepek a társadalom és a sajtó élénk figyelme és méltányoló elismerése mellett, máris az életnek egy másik, súlyosabb teherpróbáját kellett kiállania az intézetnek. A világháború minden szenvedése és megpróbáltatása szakadt rá hirtelen hazánkra s védelmezői közt az első sorokban állottak ki a vitézi próbát az intézet volt növendékei.

Az orosz puszták zugó szelében s a kéken mosolygó olasz ég alatt, a francia erődök vadul tomboló harcaiban s az újból vérző székely havasok közt érdemelték ki a mellüket ékesítő számos kitüntetést. Sajnos, közülük sokan hagyták ott derékba törve ifjú életüket a férfias bátorság és becsület mezején.

A világháború szerencsétlen vége és a forradalom lezajlása után a vörös rémuralom csapása szakadt rá az intézetre. A nemes tradíciókat, a tisztult vallási és nemzeti eszményeket kiméletlenül eltiporni akaró diktatura teljesen felforgatta az intézet addigi nevelési és tanulmányi rendjét s nagy károkat okozott az intézet felszerelésében és berendezéseiben. Pár nappal a diktatura kitorése előtt már 1919. március közepén eltávolították az intézet éléről Szölgvény Ferenc kormányzót, azt a férfiút, aki fáradságos évek hosszú során át oly nemes igyekezettel buzgólkodott az intézet színvonalának emelésén s az ifjúság vallásos szellemének elmélyítésén. A közoktatásügyi népbiztosság megbízottja, Surányi Károly, a beállott nehéz körülmények között bizonyos megértéssel vezette ezután az intézetet a diktatura várva-várt bukásáig.

1919. augusztus 9-én Usetty Ferenc vette át a Ferenc József-nevelőintézet vezetését. A közelmúlt gyászos eseményei után erős akarattal próbált újból talpraállni s megkísérelte — bár anyagi eszközökben nem dúslakodva — azt az előkelő helyet, melyet a magyar ifjúság nevelésében kivívott, újból elfoglalni. (Dr. Sz. Gy.)

II. Az év története.

A jelen tanévvel érte el a Magyar Királyi Ferenc József Nevelőintézet fennállásának 32-ik évét. Az utóbbi évek károsan befolyásoló és zavaró körülményeitől nagyrészt megszabadulva, a tanév a rendes időben kezdődött meg. A növendékek már szept. 3-án bevonultak s nagy szorgalommal kezdtek hozzá tanulmányaik folytatásához.

Többen közülük azonban megszállott területről az utazásuk elé gördített akadályok miatt később érkeztek meg és csak alapos késedelemmel kezdhették meg tanulmányaikat.

A tanév kezdetén az intézet vezetésében és tanári karában változások állottak be. Tulajdonképen még 1919. augusztus 9-én, a gimnáziummal egyidejűleg, vette át az intézet vezetését Usetty Ferenc, a II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium igazgatója. Kérésére azonban a minisztérium a Ferenc József-intézet vezetését még egy iskolai évre Szölgyémy Ferenc volt kormányzóra bízta. Ez esztendő leteltével a nevelőintézet vezetése Usetty Ferenc főgimn. igazgatóra és Ferenc József-intézeti kormányzóra szállt vissza, akit időközben a fővárosi XXI. választókerület nemzetgyűlési képviselőjévé választott s így a mandátum tartamára Nikolics Ignác, címz. középiskolai igazgató kapott megbízást a kettős intézet vezetésére.

Az intézet éléről 13 évi (1903—1920) fáradságos és nagy eredményeket felmutató kultúrmunka után távozott Szölgyémy Ferenc kormányzó. Hosszú éveken át nemcsak az ifjúság atyái nevelője és irányítója volt, hanem tevékeny részt vett a főváros társadalmi és kulturális mozgalmaiban is. Mélyen vallásos gondolkozását s a nemes keresztény felfogást, mely benne élt, igyekezett az ifjúságba is átvinni s úgy ezzel, mint társadalmi tevékenységével is előharcosa lett a diadalmas keresztény reneszánsznak. Diszes állásából való távozásakor egy kezei alól kikerült nemzedék, a társadalom s kartársai és az ifjúság szerető tisztelete és megbecsülése kíséri.

Az intézet tanári karából saját kérelmére szabadságolta a vallás- és közoktatásügyi miniszter ifj. Kövesligethy Radó intézeti tanárt s helyére Somogyi József hadviselt, szakvizsgás tanárjelöltet nevezte ki. A szolgálattételre a gimnáziumhoz beosztott Vajda Károly intézeti tanár helyét dr. Szalay Gyula, okleveles középiskolai tanár, a szabadkai róm. kath. női felső kereskedelmi iskola volt rendes tanára foglalta el.

Az így kiegészült tanári kar az I. szakaszban Csudáky Bertalan, a II. szakaszban Schaefer Vilmos szakasznevelő-tanárok vezetésével fogott hozzá a 43 új növendékkel szaporodott ifjúság oktatásához és neveléséhez.

Sajnos, ez évünket nemcsak a, reméljük, utolsó szénszünet, hanem a különféle járványos betegségek miatt elrendelt kényszerű szünetek többiben is megzavarták. Dr. Szabó Sándor városi tisztifőorvos és dr. Barsi Jenő városi tisztii orvos a járványok idején különös gonddal és körültekintéssel tették meg a szükséges óvóintézkedéseket s így sikerült is intézetünkben a járványokat gyorsan elfojtaniok. A növendékek egészségi állapotának gondozását az év folyamán dr. Szlávik Ferenc, egyet. orvostudor, gyermekorvos és dr. Baittrok József egyet. orvostudor, fogorvos látták el nagy buzgalommal.

A szülők áldozatkészsége a rendkívül magas szénárak mellett csak megrövidíthette, de teljesen ki nem küszöbölhette a szén-szünetet. Hogy a növendékek előrehaladását e kedvezőtlen körülmények károsan ne befolyásolják, a gimnáziumi előadások szünetelése alatt a növendékek a nevelőintézet tanárainak szakszerű vezetése mellett a gimnáziumi tantárgyakban, valamint az idegen nyelvekben és zenében rendes oktatást nyertek.

Az idegen nyelvi oktatás a tanév folyamán két csoportban folyt, külön a kezdőknek, külön a haladóknak.

A francia nyelvet dr. Vajda Károly, c. középisk. igazgató és dr. Vönház István főiskolai tanár, az angol nyelvet dr. Schmidt Márton c. középisk. igazgató, szakfelügyelő, a német nyelvet Schaefer Vilmos intézeti tanár és Knubels Rezső főgimn. tanár tanították.

A zeneoktatást Beck Béla, Faludi Lipót, Posselt Humbert, Vadas Gábor és dr. Wagner József zenetanárok látták el.

Az intézeti sportélet a felszerelések elkallódása, új beszerzések nehézségei, valamint a hosszú szünetek miatt még mindig nem tudott a régihez hasonló eredményt felmutatni. Az intézeti sportklub, az I. S. C., Schaefer Vilmos tanár szakavatott vezetésű és gróf Csáky-Pallavicini Alfonz VIII. o. t. elnöklete alatt alakult meg és szeptember—október havában rendezte tenniszversenyét. A páros versenyben első a Hitter-Schiffer VIII. o. pár, második a gróf Csáky-Prihradny VIII. o. pár lett. Az egyes verseny első nyertese Hállay Tivadar VI. o., második gróf Csáky-Pallavicini Alfonz VIII. o. t. lett.

A tenniszjátékot a növendékek az intézet szép fekvésű és üde levegőjű parkjában gyakorolták. Nagy érdeklődést mutattak még a hockey-játék iránt s az atlétika egyes ágait: futás, súlydobás, stb. gyakorolták.

A vívást a kezdőkre és haladókra osztott csoportoknak dr. Bohn Ferenc, szolgálattételre a kultuszminisztériumba beosztott középisk. tanár tanította.

A művészeti nevelésre, bár a többbizben megszakított tanulmányi idő miatt szűkebb keretek közt, programjához hiven nagy gondot fordított az intézet. A növendékek résztvettek nagyobb hangversenyeken, végignézték a színházakban több klasszikus darabot, megtekintették a Szépművészeti Múzeumot, a Benczur-kiállítást, Keleti Vásárt, számos más kiállítást és tárlatot.

Tradícióikhoz hiven az intézet növendékei diszörséget állottak vagy diszkiséretet szolgáltatottak a magyar fájdalom megkövült mementóinak, az irredenta-szobroknak leleplezésénél, az úrnapi ünnepélyes körmenetnél, az ifjúsági Szent Jobb körmenetnél, stb.

A fürdést az intézeti fürdő használhatatlansága miatt csak

néhányszor végezték házilag, míg kedvező időben a Rudas- és Császárfürdő uszodáit használták.

A tanévet f. év június hó 25-én ünnepélyes Tedeum fejezte be. Istentisztelet után az összegyűlt szülőkhöz és növendékekhez intézett beszédében az intézet kormányzója meglegedését fejezte ki, hogy a növendékek a szigorú elbírálás dacára is oly szép eredményt mutattak föl. Különösen kiemelte Illés Péter VII. o. és Beér Vilmos III. o. tanulókat, akik nemcsak a gimnáziumban, hanem a nevelőintézetben kapott jegyeikben is mindenből jeles osztályzatot nyertek. Egyszersmind figyelmeztette a növendékeket, hogy a jövő tanév elején a komoly munka pontos megkezdésére mindenki köteles szeptember 3-án estig jelentkezni.

Vidáman oszlott szét a növendéksereg s készülődött útra a szülői házhoz, hogy pihenéssel szerezze vissza szellemének frissességét és fokozza testének erejét. Hogy majd biztosan számíthasson az ő tehetségére, erejére és odaadására ez a véres csonkká zúzott ősi föld s a kitartó munkában és bátor akarásban megújuló magyar ifjúság legyen mihamarább megteremtője a határaiban régi, de gondolkozásában, cselekvéseiben új Magyarországnak.

III. A m. kir. Ferenc József Nevelőintézet kormányzója és tanári testülete :

a/ **Usetty Ferenc**, a m. kir. Ferenc József Nevelőintézet kormányzója, főgimn. igazgató, nemzetgyűlési képviselő stb.

b/ **Nikolics Ignác**, a m. kir. Ferenc József Nevelőintézet h. kormányzója, a főgimn. h. igazgatója. Usetty Ferenc képviselőségének tartamára annak megbízott helyettese.

c) *Nevelőintézeti tanári kar :*

Csudáky Bertalan, F. J. N. rendes nevelőtanár. Az I-ső szakasz vezetőtanára. Szaktárgyai: magyar, latin nyelv és irodalom. Tanári működésének ideje: 25 év. Ezen intézetnél 25 év. Lakik az intézet épületében II. ker., Ilona-utca 4.

Schaefer Vilmos, F. J. N. rendes nevelőtanár. Szaktárgyai: német, latin. A nevelőintézet II. szakaszának szakasznevelője. Tanította a német nyelvet és irodalmat a nevelőintézet V—VII. osztályában, heti 9 órában. A nevelőintézeti iroda vezetője, a Magy. Tanárok Nemzeti Szövetségének, a Philologiai Társaság, a freiburgi Akademische Gesellschaft Schwarzwald rendes tagja; Ó Fensége László kir. hercege úr nevelője, a fővárosi Paedagogiai Szeminárium német ny. tanára. Lakik: I., Alkotás-utca 29. I., Szolgálati éveinek száma: 24.

Dr. Somogyi József, okl. középisk. tanár, F. J. N. nevelőtanár; szaktárgyai: mennyiségtan, természettan, bölcelet. Szolgálati

éveinek száma 1, ezen intézetnél 1. A Kir. Magy. Term. Tud. Társulat, A Magyar Filozófia Társaság, a B. Eötvös József Collegium Volt Tagjai Szövetségének tagja. Lakása: II. ker., Ilona-utca 4.

Dr. Szalay Gyula, okl. középisk. tanár, F. J. N. nevelőtanár, (a szabadkai r. kath. női felső keresk. iskola volt [menekült] rendes tanára) szaktárgyai: történelem-földrajz. Szolgálati éveinek száma 4, ennél az intézetnél 1. A Kath. Középiskolai Tanáregyesület tagja. Lakása: II. ker., Ilona-utca 4.

Töpfer Károly, okl. középisk. tanár, F. J. N. nevelőtanár, szaktárgyai: magyar, német. Tanári éveinek száma 2, ennél az intézetnél 2. A B. Eötvös József Collegium Volt Tagjai Szövetségének tagja. Lakás: II. ker., Ilona-utca 4.

Zelenka Árpád, okl. középisk. tanár, F. J. N. nevelőtanár, szaktárgyai: matematika, physika. Tanári éveinek száma 2, ezen intézetnél 2. Székesfővárosi Paed. Seminárium fizikai intézetének tanára. Kir. Magy. Term. Tud. Társulat tagja. A Budapesti Bölcsész Segítő Egyesület örökös tiszteletbeli elnöke. Lakása: II., Ilona-u. 4.

d) *A nevelőintézeti tanári testület tudományos, irodalmi, társadalmi stb. működése:*

Csudáky Bertalan, tagja a Philologiai, a magyar Földrajzi Társaságnak, az Uránia Tud. Egyesületnek. Több irodalmi társaságban felolvasást tartott. A vallásos művészetről, Chopinról, Thorwaldsenről, Ujévi és farsangi népszokásokról, a kaukázusi ördögimádókról, megírta (a Rákosi Jenő jubileum alkalmából) Rákosi életrajzát s a jelen Értésítőbe emlékezést irt *dr. Demeczky Mihályról*.

IV. A m. kir. Ferenc József nevelőintézet növendékeinek névsora 1920—21. tanévben: *

I. osztály: Bergmann László, Gunzl Ferenc, László János, Németh Lajos, Prepeliczay Árpád, Prepeliczay Imre, Szádeczky László, Szlavnich György, Szurovy Walter. **II. osztály:** Baditz Károly, Ehmann Aladár, Földes Tibor, Fritz Ervin, Honek István, Koller László, Kralovánszky Zoltán, Lipták Béla, Moticska Rezső, Nádasy György, Rejtő Jenő, Szaplonczay Gábor, Szarka György, Takátsy Tibor. **III. osztály:** lov. Beér Vilmos, Eperjesy Géza, Hummel Gyula, Koronghy Henrik, Molnár Iván, Nagy Ferenc, Rázga Pál, Szentgáli Dániel, Ugron Gábor, Ugron Imre. **IV. osztály:** Dobos Mihály, Hencz László, Keresztes István, Kis Pál, Krémer László, Nagy Béla, Révész Imre, Satzger Keresztély, br. Schilling Frigyes, Steiner János, Szemere István, Szemere Miklós, Zarka Sándor. **V. osztály:** Dobozy István, Grosch József, Hodossy Imre, Dimitrow Ivajlo, Marschalkó István, Mészáros Béla, Szarka Gyula, Sztraka Nándor, Ujházy László, Zevka Elemér. **VI. osztály:** Andrényi László, Farkas Tibor, Fiala

* Az előmenetelt a gimnáziumi rész mutatja.

Géza, Halász Mihály, Hállay Tivadar, Jurenák Sándor, Kerkápoly László, Markst Imre, Molnár Ákos, Nagy László, Nesztor György, Sárközy Géza. **VII. osztály:** Alföldy Viktor, Balogh Iván, Gortvay Tibor, Illés Péter, Illyés Endre, Majthényi László, Okolicsányi Pál, Szalay Péter, Tornallyay Bertalan. **VIII. osztály:** Balogh Zoltán, őgr. Csáky-Pallavicini Alfonz, gr. Dessewy Aurél, Hajós János, Harmatzy-Simon Béla, Hitter József, Hoffmann Lajos, br. Lukács György, Prihradny Arthur, Schiffer István, Székács Ferenc, br. Tornay György.

V. A m. kir. Ferenc József nevelőintézetbe való felvétel kivonatos ismertetése.

A budapesti II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnázium mellett fennálló m. kir. Ferenc József nevelőintézetbe a pályázat alá bocsátott helyekre, valláskülönbség nélkül, minden kellő magaviseletű és előmenetelű tanuló folyamodhatik, aki a gimnázium I—VII. osztályának valamelyikébe belépni kíván. A kérvények a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, az intézet kormányzójánál legkésőbb július hó 10-ig nyújtandók be. Az 5 K-ás bélyeggel ellátott folyamodványhoz születési bizonyítvány, a mult tanévről szóló iskolai bizonyítvány, egészségi és himlőoltási bizonyítvány melléklendő. A teljes ellátási díj a miniszterium részéről évről-évre nyer megállapítást s a díj félévénként előre fizetendő. A zenéért, nyelvek tanulásaért, vívásért, lovaglásért, táncért és úszásért a résztvevők külön mérsékelt díjat fizetnek. A nevelőintézet célja: oly gimnáziumi tanulókat, kik nagyobb általános műveltségre törekednek, gondos házi felügyelettel és tanítással minden tekintetben kiváló nevelésben részesíteni. A nevelőintézet növendékei gimnáziumi tanulmányaikat a gimnázium többi tanulóival nyilvánosan tanulják. A nevelőintézet külön feladata: hívatott nevelőtanárok szeretetteljes vezetésével, oktatásával és példaadásával a növendékekbe tiszta és fenkölt gondolkodást, benső vallásos érzületet, erkölcsösséget és jellemességet, a haza és király iránt való odaadó hűséget oltani, továbbá a növendékekben valódi önérzetet és művelt magaviseletet fejleszteni s tisztaságukat külső káros behatásoktól megóvni. Ezenfelül magában a nevelőintézetben naponta a szülők kívánsága szerint külön gyakorlati tanításban részesülnek a növendékek a francia vagy angol nyelvből, amennyiben pedig a gimnáziumi tanulmányok megengedik, tanulják a zenét, táncot, vívást, korecsolyázást és a lovaglást — a Nemzeti Lovardában. A nevelőintézet növendékei vallási gyakorlatuk teljesítésében hitoktatók vezetése alatt állanak. A kath. tanulók a gimnázium kápolnájában, a többi vallásúak felekezetük templomában jelennek meg isteni tiszteletre. A megbetegedett növendékek számára három helyiségből álló betegosztály áll rendelkezésre. Az orvosi felügyeletet rendes intézeti orvosok gyakorolják s ezenfelül állandó betegápoló áll rendelkezésre. A növendékek előmeneteléről és magaviseletéről a szülők vagy gyámok havonként értesíttetnek. Minden növendéknek magával kell hoznia a mai viszonyokhoz képest megfelelő mennyiségű fehérneműt. Az intézet növendékei egyenruhát és Ferenc József király által engedélyezett díszkardot viselnek.

